

VEPA Käitumisoskuste Mängu strateegia aastateks 2022-2026

Tellijaja:

Tervise Arengu Instituut
Hiiu 42, 11619 Tallinn

Töö teostaja

Civitta Eesti AS (registrikood 11092241)
Lõõtsa 8, 11415 Tallinn
Riia 24a, 51010 Tartu

LÕPPARUANNE

SISUKORD

1. MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUSED.....	3
2. SISSEJUHATUS.....	4
3. METOODIKA.....	5
4. HETKEOLUKORD	7
4.1. VEPA kirjeldus	7
4.2. VEPA vajadus Eestis	7
4.3. Rakendamine 2014-2021	8
4.3.1. Seosed riiklike arengudokumentidega.....	8
4.3.2. Osapoolte tegevus ja sihtrühmad	9
4.3.3. Hindamiste tulemused	12
4.3.4. Rahastusmudel.....	13
4.4. Senised saavutused ja arenguvajadused	14
4.4.1. Peamised saavutused.....	14
4.4.2. Peamised kitsaskohad	16
4.4.3. Arenguvajadused.....	18
5. VEPA KÄITUMISOSKUSTE MÄNGU RAKENDAMISE STRATEEGIA AASTATEKS 2022-2026	21
5.1. Strateegia.....	21
5.1.1. Rakendamise visioon ja missioon.....	21
5.1.2. Alaeesmärgid ja tegevussuunad.....	22
5.1.3. Tegevuste seosed tänaste nõrkustega	26
5.1.4. Tegevuste rakendamise aja- ja tegevuskava.....	28
5.1.5. Rahastusmudel ja selle alternatiivid	28
6. LISAD.....	31
6.1. Ülevaade läbitöötatud dokumentidest.....	31
6.2. Intervjueeritud osapooled	31
6.3. Grupiintervjuu baasküsimuste näidis (riigitasand)	32
6.4. Programmi tugevused ja nõrkused (SWOT).....	33
6.5. VEPA strateegia aja- ja tegevuskava 2022-2026.....	35

1. MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUSED

Mõisted

Kovisioon - samasisulist tööd tegevate inimeste regulaarne kohtumine, kus üksteise kogemuste ja teadmiste koondamisel leitakse lahendusi oma tööalastele olukordadele.

Longituuduuring - uuringutüüp, mille puhul tehakse kordusmõõtmisi kindlate ajavahemike tagant ühtede ja samade indiviidide hulgas.

PAXIS Instituut – VEPA programmi väljatöötaja. Ühtlasi koolitab mentoreid ja annab välja õppematerjale.

Lühendid

ESF – Euroopa Sotsiaalfond

GBG – *Good Behavior Game* ehk Käitumisoskuste Mäng

HBSC - *Health Behaviour of Schoolaged Children* ehk Rahvusvaheline kooliõpilaste tervisekäitumise uuring.

HEV – hariduslik erivajadus

HTM – Haridus- ja Teadusministeerium

KOV – Kohalik Omavalitsus

OECD - *Organisation for Economic Co-operation and Development* ehk Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon.

PISA – (*Programme for International Student Assessment*) on OECD algatusel läbiviidav rahvusvaheline uuring, mille käigus hinnatakse 15-aastaste õpilaste teadmisi ja oskusi funktsionaalses lugemises, matemaatilises ja loodusteaduslikus kirjaoskuses.

SKA - Sotsiaalkindlustusamet

SWOT – strateegilise planeerimise vahend, millega hinnata olukorra hetkeseisu: "tugevused" (*Strengths*), "nõrkused" (*Weaknesses*), "võimalused" (*Opportunities*), "ohud" (*Threats*)

TAI – Tervise Arengu Instituut

TAT – toetuse andmise tingimused

VEPA – käitumisoskuste mäng, lühend sõnadest "VEel PArem"

2. SISSEJUHATUS

Eesti koolieelsete haridusasutuste täituvus, PISA testide tulemused ja muud haridussüsteemi kvaliteedi näitajad on OECD riikide võrdluses väga heal tasemel. Samas **olid Eesti noorte alkoholi-, tubaka-, ja kanepi tarvitamise näitajad HBSC uuringu järgi ühed kõrgeimad**. Samuti oli nende Eesti laste osakaal, kellele kool “väga meeldib” Euroopa ja Põhja-Ameerika riikide võrdluses viimasel kohal. Mõned uuringud on välja toonud, et Eesti haridussüsteem keskendub liialt edule ja ei arvesta seetõttu piisavalt laste heaoluga.¹

Eelnevast tulenevalt seadis Tervise Arengu Instituut endale eesmärgiks aidata kaasa **uimastite tarvitamise vähendamisele noorte hulgas ja õpilaste vaimse tervise parandamisele**. Selleks võeti kasutusele VEPA Käitumisoskuste Mäng.

VEPA Käitumisoskuste Mäng on **tõenduspõhine** ennetusprogramm I ja II kooliastme õpilastele, mis põhineb USAs PAXISe instituudis arendatud PAX *Good Behaviour Game*’l. VEPA eesmärgiks on vähendada **noorte käitumisprobleeme ja õppe edukuse langemise ennetamine** läbi positiivse ja õppimisele suunatud õhkkonna loomise klassis ning õpilaste positiivse käitumise tunnustamise. VEPA meetodika koosneb töövahenditest ja märguannetest, mille kasutamine suurendab õpilaste oskusi oma käitumise ja emotsioonide kontrollimiseks.²

VEPA Käitumisoskuste Mängu on Eestis rakendatud Tervise Arengu Instituudi koordineerimisel õppeaastast 2014/2015. VEPAga on liitunud 157 kooli ja 612 õpetajat ning metoodikast on saanud osa u. 11 700 õpilast. VEPA rakendamisse on kaasatud nii linna- kui ka maakoole kõigist maakondadest ning nii eesti kui ka vene õppekeelega koole. Aastatel 2015-2021 viidi programmi ellu Euroopa Sotsiaalfondi rahastamisel, projekti „Riskikäitumise ennetamine, riskis olevate perede toetamine ning turvalise elukeskkonna arendamine“ raames toetatav tegevusena 2.1 „Käitumisoskuste Mängu arendamine ja laiendamine õpilaste koolis toimetuleku parandamiseks ja riskikäitumise ennetamiseks“. **Nimetatud projekti lõppemine on tinginud vajaduse panna paika edasine VEPA arenguplaan järgneviks viieks aastaks.**

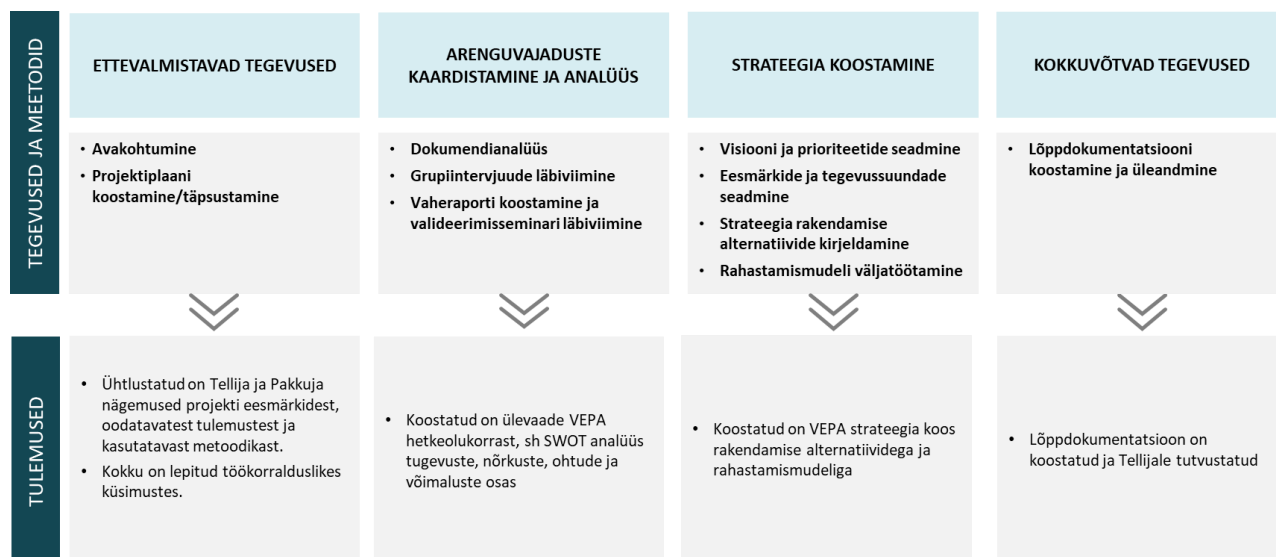
¹ Streimann, K., Selart, A. & Trummal, A. Effectiveness of a Universal, Classroom-Based Preventive Intervention (PAX GBG) in Estonia: a Cluster-Randomized Controlled Trial. *Prev Sci* 21, 234–244 (2020).

² Vt ka VEPA Käitumisoskuste Mängu kodulehekülj: <https://vepa.ee>

3. METOODIKA

„VEPA Käitumisostuste Mängu strateegia aastateks 2022-2026“ väljatöötamisel kaardistati ja analüüsiti VEPA programmi rakendamise arenguvajadusi. Analüüsi meetoodika ja tegevuskava koostamisel lähtuti hanke tehnilises kirjelduses antud juhistest, esitatud pakkumusest ning analüüsi eesmärgist ja uurimisküsimustest. Töö teostati neljas etapis:

1. Ettevalmistavate tegevuste etapp, mille eesmärgiks oli Tellija ja Pakkuja arusaamade ühtlustamine ning projekti teostamise meetoodika täpsustamine ja kooskõlastamine;
2. I etapi sisuks oli arenguvajaduste kaardistamine ja analüüs, mille käigus teostati dokumendianalüüs ja grüpiintervjuud eesmärgiga kaardistada VEPA hetkeolukord, sh tugevused ja arenguvajadused;
3. II etapi sisuks oli strateegia koostamine, mille käigus loodi visioon, sõnastati prioriteetid, eesmärgid koos mõõdikutega ja tegevussuunad; samuti vaadati üle strateegia rakendamise alternatiivid ja rahastamisvõimalused;
4. Kokkuvõtivate tegevuste etapi sisuks oli käesoleva lõppraporti koostamine ja tutvustamine ehk kõigi projekti raames valminud tulemuste kokku koondamine, Tellijale üleandmine ning tutvustamine.

JOONIS 1. ÜLEVADE PROJEKTI METOODIKAST

Dokumendianalüüsis analüüsiti vastavalt püstitatud uurimisküsimustele nii VEPA-ga otseselt seotud dokumente (Lisades p 6.1) kui ka üleriiklikke arengudokumente (p 4.3.1).

Fookusgrupiintervjuudes intervjueriti kõiki VEPA-ga seotud osapooli, keda oli kokku 9. Gruppide koosseis oli homogeenne: igasse gruppi kuulusid ainult ühe osapoole esindajad (nt ülikoolide esindajad, mentorid jne). Intervjueritavate nimekirja sätestas Tellija. Igaks intervjuuks loodi eraldi baasküsimustik (Lisades p 6.3) ja erinevate strateegiaelementidega (arenguvajadused, tulemused/väärtused jne) seotud küsimuste vastuste ülesmärkimiseks kasutati lisaküsimustega tahvlit. Samuti küsiti osapooltelt sisendit SWOT-analüüsiks ning paluti anda üldhinnang VEPA hetkeolukorrale.

Töö koostamise käigus viidi juhtrühma ja kaasatud osapooltega läbi kokku 7 **tööseminari**:

- Valideerimiseminariil kinnitati vaheraportis toodud info ja koguti täiendavat sisendit.
- Visiooniseminariil sõnastati VEPA visioon ja seati meetoodika prioriteetid.
- Valdcondlikel aruteluseminariidel (3) pandi paika eesmärgid, esmased mõõdikud ja olulisemad tegevussuunad eesmärkide elluviimiseks.
- Strateegia alternatiivide seminaril prioriseeriti VEPA tegevussuunad.

- Viimasel aruteluseminaril pandi paika metoodika rahastamismudeli alternatiivid.

Tööseminaridele oli lisaks TAI-le kaasatud kokku 22 inimest teistest VEPA-ga seotud osapooltest, sh koolide, ülikoolide, ministeeriumite (SM, HTM, SiM, JuM) ja omavalitsuste esindajad.

4. HETKEOLUKORD

4.1. VEPA KIRJELDUS

Käitumisoskuste Mängu on arendatud alates 1960ndatest aastatest. GBG lühema- ja pikaajsete mõjude kohta on läbi viidud hulgaliselt teadusuuringuid (k.a. longituuduuringud koolis mängu mänginud õpilaste edasise elutee kohta), mis tõendavad Käitumisoskuste Mängu positiivset mõju. Pikaajsed teadusuuringud on näidanud, et GBG rakendamine koolikeskkonnas³:

- Õpilastel:
 - vähendab käitumisprobleeme, k.a. aktiivsus- ja tähelepanuhäireid;
 - vähendab vägivaldset ja agressiivset käitumist;
 - vähendab tõenäosust depressiooni tekkeks ning ennetab suitsiidset käitumist;
 - suurendab õpiedukust ning akadeemilisi saavutusi, k.a. keskkooli lõpetamise ja ülikooli astumise tõenäosust.
- Koolis:
 - vähendab koolikiusamise esinemist;
 - vähendab spetsiaalsete teenuste kasutamist ning vajadust suunata õpilasi käitumis- või õpiraskustega lastele mõeldud klassi.
- Ühiskonnas:
 - vähendab alaealiste õigusrikkumisi, kuritegelikku käitumist ning antisotsiaalse isiksushäire tekkimise tõenäosust;
 - ennetab sõltuvusainete tarvitamist.

Käitumisoskuste Mäng on kantud USA tõenduspõhiste programmide registrisse⁴ ja seda on tõenduspõhise ennetusmeetodina esile toodud mitmete organisatsioonide poolt, nagu *Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction* ning *Center for the Study and Prevention of Violence*. **Tõenduspõhisus on üheks peamiseks argumendiks, miks TAI otsustas kasutusele võtta just Käitumisoskuste Mängu.** Originaalis ingliskeelne meetodika tõlgiti ja kohandati Eestile sobilikumaks. Muudatused ei puudutanud meetodika sisu.⁵

4.2. VEPA VAJADUS EESTIS

Eesti koolieelsete haridusasutuste täituvus, PISA testide tulemused ja muud haridussüsteemi kvaliteedi näitajad on OECD riikide võrdluses väga heal tasemel. Sellest hoolimata olid enne Käitumisoskuste Mänguga liitumist suured puudujäägid tervise ja õppimiskvaliteedi indikaatorites. **Eesti noorte alkoholi-, tubaka-, ja kanepi tarvitamise näitajad olid HBSC uuringu järgi ühed kõrgeimad.** Samuti oli nende Eesti laste osakaal, kellele kool "väga meeldib" Euroopa ja Põhja-Ameerika riikide võrdluses viimasel kohal. Mõned uuringud on välja toonud, et Eesti haridussüsteem keskendub liialt edule ja ei arvesta seetõttu piisavalt laste heaoluga.⁶ Eelnevast tulenevalt seadis TAI endale eesmärgiks aidata kaasa **uimastite tarvitamise vähendamisele noorte hulgas ja õpilaste vaimse tervise parandamisele.** Selleks võeti kasutusele VEPA meetodika.

Tervise Arengu Instituut alustas Eestis VEPA pilootprojektiga, koostöös Sihtasutusega Kiusamise Vastu, 2014. aasta augustist. Tegevuse sihtrühmaks valiti 1. klassid, kuna koolitee alguses aitab mängu rakendamine lastel koolikontekstiga kohaneda, õppimiseks vajalikke reegleid järgida, ühtlustada

³ Trummal, A. VEPA Käitumisoskuste Mängu rakendamine Eestis aastatel 2014–2020. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2021.

⁴ *Substance Abuse and Mental Health Services Administration's National Registry of Evidence-based Programs and Practices*

⁵ Streimann, K., Selart, A. & Trummal, A. Effectiveness of a Universal, Classroom-Based Preventive Intervention (PAX GBG) in Estonia: a Cluster-Randomized Controlled Trial. *Prev Sci* 21, 234–244 (2020).

⁶ Streimann, K., Selart, A. & Trummal, A. Effectiveness of a Universal, Classroom-Based Preventive Intervention (PAX GBG) in Estonia: a Cluster-Randomized Controlled Trial. *Prev Sci* 21, 234–244 (2020).

koolivalmiduse taset ning suurendada akadeemilist sooritusvõimet. Pilootprojektis osalesid koolid Tallinnast, Tartust, Pärnust, Võrust, Viljandist, Koselt, Rakverest ja Põltsamaalt. Piloteerimine toimus piirkondades, kus olid koolide jaoks olemas eelnevalt valitud konkursi korras mentorid, kes olid läbinud PAXIS Instituudi poolt läbiviidud mentorite koolituse.

Pilootprojekti **eesmärgiks oli tuvastada, kas Käitumisoskuste Mäng Eesti kontekstis töötab** ning kas sekkumistegevust rakendades on võimalik saavutada oodatud tulemusi. Oodatud tulemusteks oli õppimist segavate ja agressiivsete või üliaktiivsete käitumiste vähenemine ning õppeprotsessile keskendunud ja koostööle suunatud käitumiste suurenemine võrreldes sekkumiseelsete andmetega.⁷

Projekti lõpuks oli kogutud andmetest näha, et **oluliselt oli vähenenud õppetööd segavate käitumiste hulk ning teise etapi sekkumisklassides suurenenud õpilaste prosotsiaalsus ja koostöö ning vähenenud üliaktiivsus**. Tulemused andsid kinnitust, et VEPA metoodika rakendamise tuleb Eestis jätkata.

4.3. RAKENDAMINE 2014-2021

Tervise Arengu Instituudi arengukavas 2021–2025⁸ on VEPA-ga seonduvaks mõõdikuks “Tõendatud tulemuslikkusega sotsiaalseid oskusi arendavates sekkumistes (VEPA) osalenud õpilaste arvu suurenemine”. Mõõdiku algtase (2019) oli 2500 osalenud õpilast aastas, sihttasemeks (2025) on seatud 2700 osalenud õpilast aastas. Sellest varasemates TAI arengukavades konkreetselt VEPA-t ei mainita. **Eraldi dokumenti, mis oleks nimetatud kui VEPA strateegia x perioodiks (mida käesolevaga koostatakse), varasemalt loodud ei ole**. VEPA strateegiat Eestis perioodil 2015-2020 kirjeldab Siseministeeriumi käskkiri 18.09.2015 nr 1-3/170 “Toetuse andmise tingimused riskikäitumise ennetamiseks, riskis olevate perede toetamiseks ning turvalise elukeskkonna arendamiseks”.

4.3.1. SEOSSED RIIKLIKE ARENGUDOKUMENTIDEGA

Kuna VEPA-l seni oma strateegiat ei ole olnud, on oluline mõista, millised teised siseriiklikud strateegiad võiksid toetada VEPA rakendamise vajadust. Riiklike dokumentide kaardistamisel selgus, et:

- Ennetustegevusi ja nende arendamist peetakse riigis oluliseks.
- Ennetustegevuseks mõeldud programmid peavad olema tõenduspõhised.
- Kvaliteetsete ennetusprogrammide kättesaadavust tuleb laiendada.
- Teadusuuringute tulemustele tuginevad sekkumisprogrammid võimaldavad taotleda rahastust.
- Stabiilse rahastusmudeli olemasolu võimaldab tagada programmi jätkusuutlikkuse.

Riiklikes arengudokumentides sõnastatud prioriteedid haakuvad VEPA eesmärkidega, mille kasutuselevõtmise üheks ajendiks oli muuhulgas programmi tõenduspõhisus ja efektiivsus, mida on kinnitanud arvukad uuringud ja artiklid.⁹ Näiteks on leidnud tõendamist, et VEPA aitab ennetada uimastite tarvitamist ning vähendab riske käitumisprobleemide ja psüühiliste häirete tekkeks. Pikemas perspektiivis avaldab VEPA positiivset mõju ühiskonna heaolule tervikuna.

Selgemalt saab välja tuua 6 arengudokumenti, mille eesmärgid toetavad VEPA eesmärke:

- **Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035¹⁰**
 - Haridussüsteemi eesmärkides ja tegevussuundades rõhutatakse mitmekesiste õppeviiside ja -meetodite **tõenduspõhist** rakendamist ja arendamist. Samuti on eesmärgiks soodustada õppeasutuste juhtide koostööd parima tõenduspõhise praktika levitamiseks ja ressursside tõhusamaks kasutamiseks.

⁷ Käitumisoskuste mängu piloteerimise tulemused Eestis, Aire Trummal (2015)

⁸ https://www.tai.ee/sites/default/files/2021-04/TAI_arengukava_2021_2025_0.pdf

⁹ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/?term=%22Good+Behavior+Game%22>

¹⁰ https://www.hm.ee/sites/default/files/eesti_haridusvaldkonna_arengukava_2035_seisuga_2020.03.27.pdf

- **Rahvastiku tervise arengukava 2020-2030¹¹**
 - Peetakse oluliseks, et tervisepoliitika juhtimine lähtuks parimast olemasolevast tõendatud teabest ning sekkumised ja teenused tugineksid põhimõtetele, mida toetavad teadusuuringute tulemused.
- **Eesti valdkondadeülese ennetuse kontseptsioon 2020¹²**
 - Dokumendis rõhutatakse, et **ennetustegevused** peavad põhinema parimatel olemasolevatel teadmistel ja tõendusel. Ennetustegevuse tõhustamise olulisemate tegurite hulka kuulub valdkondadeülesele ennetusele pikaajase poliitikaülese **rahastamise strateegia** tagamine.
- **Vaimse tervise roheline raamat 2020¹³**
 - Muutuste saavutamiseks vajalike tegevuste hulgas mainitakse olemasolevate tõenduspõhiste sekkumiste (sh VEPA) toetamist ja **kättesaadavuse laiendamist** koostöös kohalike omavalitsustega.
- **Eesti uimastitarvitamise vähendamise poliitika valge raamat 2014–2018¹⁴**
 - Peamiste edusammudena on eksperdid välja toonud selle, et suurenenud on fookus **mõjusate ennetustegevuste elluviimisele**, sh on kohaldatud ja elluviidud mitmeid tõenduspõhiseid programme (sh VEPA). Samas nenditakse, et sekkumise jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb kindlustada programmi **rahastamine**.
- **Eesti narkopoliitika aastani 2030¹⁵**
 - Üheks põhieesmärgiks on projektipõhise ennetustöö asendamine **süsteemse ja jätkusuutlikult** rahastatud tegevustega. Seejuures peetakse oluliseks, et riiklikul tasandil peab rahastama **tõendatud tulemuslikkusega** sekkumismeetmete elluviimist ning teadmata tulemuslikkusega sekkumisviiside puhul hindama usaldusväärsete eksperimentaaluuringutega nende tulemuslikkust.

VEPA metoodikaga seonduvad üleriigilised dokumendid sisaldavad põhimõttelist toetavat vaadet tõenduspõhisele ennetusele, nagu VEPA seda on ja nende laiendamiseks rahastuse tagamist. Seega vajab programm oma edu hoidmiseks ja arengu jätkamiseks ka selget sihti ja strateegiat.

4.3.2. OSAPOOOLTE TEGEVUS JA SIHTRÜHMAD

VEPA osapoolteks on TAI kui idee maaletooja ja programmi **koordinaator**, **elluviijad** ehk koolitajad, mentorid ja õpetajad ning **koostööpartnerid**: riik, kohalikud omavalitsused kui kaerahastajad, koolid kui osalejad ja ülikoolid kui metoodika uurimisse panustajad¹⁶ (vt **Error! Reference source not found.**).

VEPA Käitumisoskuste Mängu **koordineerib** vastutava asutusena Tervise Arengu Instituut, kelle visiooniks on olla Eestis juhtiv rahvusvaheliselt tunnustatud rahvatervishoiu kompetentsikeskus, kes koostöös partneritega: kujundab teaduspõhist tervisepoliitikat, soodustab tervist ja heaolu toetavat elukeskkonda ning loob ja jagab terviseteadmust.¹⁷

TAI juhib kõiki VEPA-ga seotud tegevusi - VEPA koordinaatorid korraldavad VEPA metoodika koolitusi, annavad välja koolitusmaterjale ja viivad läbi hindamisi. Kogu sisuline arendustöö ja administratiiv- ning

¹¹ <https://www.sm.ee/et/rahvastiku-tervise-arengukava-2020-2030>

¹² <https://www.siseministeerium.ee/et/eesmark-tegevused/ennetustegevus/valdkondadeulene-ennetustegevus>

¹³ https://www.sm.ee/sites/default/files/news-related-files/vaimse_tervise_roheline_raamat.pdf

¹⁴ https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/valge_raamatu_lopphindamise_raport_11.2019.pdf

¹⁵

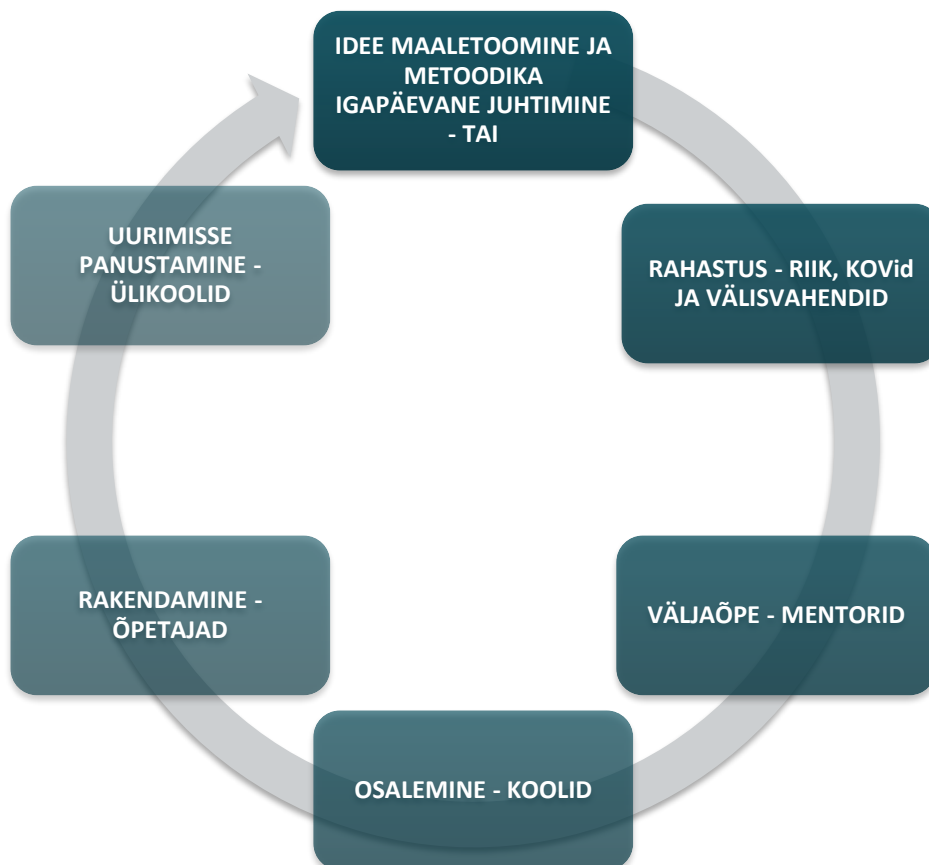
https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/eesti_narkopoliitika_aastani_2030_valge_raamat_210x297mm_varvilisem.pdf

¹⁶ Kuigi ülikoolid ei ole otseselt arendustegevustesse kaasatud, seisneb nende panus arendamises VEPA-ga seotud hindamiste ja uurimistööde läbiviimises.

¹⁷ <https://tai.ee/et/instituudist/instituudist>

finantsaruandlus ning koolidega suhtlemine on hallatud kolme täiskohaga töötaja poolt ning lisaks on VEPA-ga seotud üks nooremteadur ja üks osakoormusega analüütik.

Hetkel on TAI vastutuses nii VEPA arendustegevused kui ka VEPA igapäevane juhtimine ja korraldamine, sh elluviijate ja koostööpartneritega suhtlemine ning kommunikatsioonitegevused, sh sotsiaalmeedia lehekülgede haldamine jm. Pikas perspektiivis on eesmärgiks VEPA toimimine selliselt, et TAI põhirolliks jääks eelkõige metoodika arendamine, kvaliteedijuhtimise- ja kontrolli, hindamistegevuste koordineerimine ning üldine kommunikatsioon. See võimaldaks TAI-l rohkem panustada ka spetsiifilisemate uuenduste läbiviimisele, pöörates rohkem rõhku näiteks hariduslike erivajadustega laste vajadustele. Igapäevane juhtimine ja korraldamine tuleks sel juhul suunata mõnele teisele osapoolle.

JOONIS 2. VEPA OSAPOOLED

ELLUVIIJAD

Võtmetähtsusega roll VEPA toimimisel on täita **mentoritel**, kes aitavad õpetajatel koolitusel omandatud teadmisi igapäevatoos kasutusele võtta ja leida viise, kuidas siduda VEPA metoodikat õpetaja isikliku tööstiiliga. Piirkonnamentoriks saab pärast kolmepäevast PAXIS Instituudi koolitust. Koolimentoriks võivad saada õpetajakoolituse läbinud ja mitmeaastase rakendamise kogemusega õpetajad piirkonnamentori toetusel. VEPA mentori ülesannete hulka kuuluvad tunnivaatlused ja õpetaja individuaalne nõustamine. Samuti kogemusgruppide juhendamine koolides, kus on kolm või enam VEPA õpetajat, ning juhtkonna kursis hoidmine seoses VEPA tegevustega. Võimalusel tutvustavad mentorid VEPA põhimõtteid ka lastevanematele.

VEPA Käitumisoskuste Mängus tegutseb praegu ligi 60 piirkonnamentorit ja üle 40 koolimentori. Esimestel aastatel olid kõik VEPA mentorid **piirkonnamentorid**, kes toetasid oma piirkonnas õpetajaid ühes või mitmes koolis. Alates 2018. a on lisaks arendatud täiesti uudse lahendusena ka **koolimentorite** süsteemi.

Koolimentorid võimaldavad õpetajatel ja muul koolipersonalil saada kohapeal vahetut tuge, mis tagab meetodika rakendamise efektiivsuse ja jätkusuutlikkuse, samas kui piirkonnamentoritel ei pruugi olla ressursi kõigi piirkonna õpetajate abistamiseks.

Samuti on mentorid abiks VEPA pideval arendamisel ja levitamisel. Ka VEPA meetodika venekeelne versioon on kohandatud peaaesjalikult mentorite endi poolt. Suurima töö tegi venekeelsete koolide materjalidega pilootaastal liitunud mentor, kellega sõlmiti töövõtuleping kogu programmi venekeelseks kohandamiseks, kuid materjale aitasid täiendada ka teised.

Osa mentoritest on ennast TAI süsteemse tegevuse toel arendanud VEPA **koolitajateks**, kes viivad läbi õpetajakoolitusi. 2019. a laiendati nende rolli ka mentorite toetamiseks. Koolitajad pakuvad tuge ja kvisioone oma piirkonnas tegutsevatele mentoritele. Nad viivad läbi ka õpetajate regulaarseid *online* kohtumisi ja toetavad mitu aastat VEPA-t rakendanud ja kogenud õpetajaid.

Koolidel on võimalik VEPA-ga liituda pärast sooviavalduse täitmist VEPA kodulehel. Kuna nõudlus on suur, siis ei ole TAI-I hetkel ressursi, et kõiki soovijaid kaasata. Valituks osutumisel mängib muuhulgas rolli ka see, kas koolil on vahendeid koolimentori rahastamiseks. Kooli juhtkonna esindajad on oodatud koolituspäevale (8 ak tundi), mis aitab neil integreerida VEPA põhimõtteid oma kooli konteksti. Uue õpetaja VEPA meetodika liitumisel on kooli juhtkonnal võimalik saada esimese rakendamisaasta jooksul toimuvatel regulaarsetel kohtumistel tagasisidet VEPA mentoritelt. Pärast esimest aastat saab õpetaja vajadusel tuge, kuid suurem rakendamise toetamise vastutus läheb koolile ning õpetajale endale.

Õpetajad osalevad kolmepäevasel (24 ak tundi) VEPA meetodika koolitusel, mis on hajutatud õppeaasta peale. Koolituspäevade vahel praktiseerib õpetaja omandatud töövõtteid oma tundides. VEPA meetodika omandamisel on õpetajale toeks VEPA mentor. Samuti saavad õpetajad kasutada TAI kohandatud VEPA õpetaja käsiraamatut. Alates 2018. aasta märtsist on VEPA õpetajatel võimalik jagada oma kogemusi Facebooki grupis „VEPA õpetajate kohvik“ (üle 530 liikme). Kogenumatel VEPA õpetajatel on pärast koolituste läbimist võimalik programmis osaleda esmalt koolimentorina, seejärel areneda piirkonnamentoriks ning pikemas perspektiivis koolitajaks.

KOOSTÖÖPARTNERID

Oluliseks partneriks TAI-le koolide kaasamisel on järjest enam olnud **kohalikud omavalitsused**. Et koolid ei peaks kaua ootama võimalust liituda VEPA-ga, piloteeriti 2019/2020. õppeaastal VEPA meetodika koolitusi õpetajatele koostöös kohalike omavalitsustega. VEPA-sse panustades (eelkõige mentorite rahastamisel) investeerivad kohalikud omavalitsused turvalisesse tulevikku, arendavad koolide ja lastevanemate koostööd ning ennetavad noorte riskikäitumist.

Olulisteks VEPA koostööpartneriteks on Tallinna ja Tartu **üliskoolid**, mis annavad võimaluse VEPA meetodika teaduspõhiseks arendamiseks, kaasates ülikoolides õppijaid ja teadustööde tegijaid uurima VEPA Käitumisoskuste Mänguga seotud teemasid. Samuti on ülikoolide töötajad osalenud VEPA-s koolitajate ja mentoritena. Ühtlasi on teadusasutustel võimalik integreerida VEPA põhimõtteid õpetajate koolitamisega.

2015. aasta novembris moodustatud VEPA Käitumisoskuste Mängu **juhtrühma** kuuluvad TAI Tervise ja Heaolu Edendamise Keskuse, Haridus- ja Teadusministeeriumi Üldharidusosakonna, Sotsiaalministeeriumi Laste ja Perede Osakonna ning SA Innove Hariduse Tugiteenuste Agentuuri Õppenõustamisteenuste Keskuse esindajad, ning mida juhib Siseministeerium. Juhtrühma koosolekud on pigem informatiivsed (vahehindamise käigus läbiviidud intervjuudes ei osatud VEPA arendamisega seotud ettepanekuid välja tuua). Siseministeerium on juriidiliselt Euroopa Sotsiaalfondi poolt rahastatavate tegevuste elluviija seetõttu, et VEPA kasutamine ennetab tõenduspõhiselt mitmeid just selle ministeeriumi haldusalasse kuuluvaid probleeme, nagu noorte uimastite tarvitamine või koolist väljalangevus.

SIHTRÜHMAD

VEPA senisteks sihtrühmadeks on I ja II kooliastme **õpilased**, nende **vanemad**, aga ka **koolide tugipersonal ja juhtkond** ning õpetajakoolituse **õppejõud**. Õpilastele pakub meetodika eneseregulatsiooni omandamise võtteid mängulisel ja meeldival viisil. Lapsevanematele on koostatud „VEPA kodu“ raamat, mille abil nad

saavad oma koduse tegevusega toetada lapse VEPA-s osalemist ja loodetavasti ära hoida või vähendada suhtlemisprobleeme kodus. Koolipersonalile, kes ei ole VEPA-ga otseselt seotud, püütakse VEPA-s osalejate poolt anda sellist ülevaadet, et ka nemad oma tegevuse ja otsustega aitaksid VEPA eesmärkide täitmisele kaasa. VEPA tutvustamisega õpetajakoolituse õppejõududele püütakse saavutada olukorda, kus iga õpetajakoolituse läbinu oleks teadlik eneseregulatsiooni ja käitumisoskuste õpetamise erinevatest võimalustest ning motiveeritud mõnd neist oma töös rakendama.

4.3.3. HINDAMISTE TULEMUSED

Balti Uuringute Instituut viis 2017. aastal läbi programmi vahehindamise¹⁸, mille järgi kohandati VEPA rakendamist järgnevaid asjaolusid arvesse võttes:

- Pikaajaliste eesmärkide saavutamiseks suurendada kooli juhtkonna ning muu koolipersonali **teadlikkust** VEPA-st ja selle elementidest, et **metoodikat ei võetaks kui distsiplineerimisvahendit**, vaid kui ennetustegevuse tööriista.
- VEPA kvaliteedi tõstmiseks kasvatada erinevate osapoolte **arusaama VEPA-st kui ennetustegevusest**.
- Kooli poolt **ühiste eesmärkide seadmine** selles osas, kuhu metoodika rakendamisega soovitakse jõuda.
- Tõhustada kommunikatsiooni koolidega ja nende juhtkondadega, et tõsta teadlikkust VEPA kohta, seda eriti vene õppekeelega koolides. Seda **VEPA laiema eesmärgi avamiseks** ja detailsemaks sidumiseks kaasaegsemate kasvatusteooriatega.
- **Kaasata enam venekeelsete koolide õpetajaid** teiste (ka eestikeelsete) õpetajate võrgustikku (sh toetav terminite ühtlustamine, osaline uudiskirja tõlge jm).

2017. a vahehindamine näitas, et metoodika toimis programmi tasandil, aga kui õpetajal kadus motiveeriv ja lisaenergiat võimaldav tugistruktuur, kellega mõtteid vahetada ja ennast peegeldada, siis vaibus ka VEPA laialdane kasutamine. Soovitati **võimaldada VEPA-t rakendavatele õpetajatele väiksemas mahus mentori tuge ka pärast esimesi rakendamise aastaid, et säiliks nende motivatsioon metoodikat rakendada** ja et õpetaja saaks küsimuste tekkimisel asjakohast nõu. Samuti peeti oluliseks soodustada toetava tugistruktuuri teket koolisiselt, kaasates VEPA metoodika rakendamisse kooli juhtkonda, tugipersonali ning toetada VEPA koolisisest levikut uute õpetajate ja klasside seas.

ESF-i 2019. a vahehindamine¹⁹ tuvastas, et **VEPA rakendamise kvaliteet, VEPA mõju tunnetamine ja jätkusuutlikkus on omavahelises seoses**. Vahehindamine viitas, et VEPA metoodika kvaliteedi ja jätkusuutlikkuse tagab eelkõige metoodika süsteemne rakendamine koolides, hästitoimiva mentorisüsteemi edasine toetamine ja mentori rolli tähtsustamine metoodika koolisiseses levikus. **Samas nähti VEPA rakendamist pigem projektipõhisena, mitte kaalutletud ja strateegiline kooli otsusena**. Seega peeti oluliseks VEPA tutvustamise ja VEPA rakendamise kvaliteedi tõstmisega tegeleda ka Euroopa Sotsiaalfondi toetuse lõppemise järgselt. Samuti leiti, et 2017. a vahehindamise raames antud soovitused on VEPA edasisel elluviimisel arvesse võetud ning järk-järgult VEPA rakendamisel sisse viidud. Selle tulemusel on VEPA veelgi paremini vastanud eri osapoolte vajadustele ja ootustele, mis on oluliselt suurendanud VEPA asjakohasust ja eesmärgipärasust.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et VEPA on Eestis edukas, ca 7 aastaga on liitunud poolteistsada kooli, üle pooletuhande õpetaja ning jõutud tuhandete õpilasteni. Hindamised on näidanud, et eduka jätkamise võtmesõnadeks tulevikus on eelkõige laiemat teadlikkust tõstev kommunikatsioon, igakülgne tugi rakendajatele ja kogemuste jagamise soodustamine, VEPA-le selge sihi seadmine ja tegevuste

¹⁸ VEPA Käitumisoskuste Mängu rakendamise vahehindamine. Lõpparuanne, (2017)

¹⁹ Euroopa Sotsiaalfondist rahastatava meetme "Noorte tööhõivevalmiduse toetamine ning vaesuse mõju vähendamine noorsootöö teenuste kättesaadavuse kaudu" eesmärgipärasuse ja tulemuslikkuse vahehindamine. Lõpparuanne, 2019.

eesmärgistamine ning VEPA teadvustamine ennetustegevuse tööriistana ja seostamine kasvatusteooriatega laiemalt.

4.3.4. RAHASTUSMUDEL

VEPA rahastamine on toimunud valdavalt tähtajaliste projektide raames. Pilootprojekti finantseeriti Siseministeeriumi kaudu ning perioodil 08.2015 – 09.2020 viidi VEPA Käitumisoskuste Mängu ellu Euroopa Sotsiaalfondi rahastamisel.

Siseministeeriumi käskkirjaga²⁰ finantseeriti tegevust “Käitumisoskuste Mängu arendamine ja laiendamine õpilaste koolis toimetuleku parandamiseks ja riskikäitumise ennetamiseks” 965 608 euroga, millest ESF-i rahastus moodustas 820 767 (85%) ja riigi rahastus Siseministeeriumi poolt 144 841 (15%) eurot.

TAI katab õpetaja koolituste läbiviimise ja juhendamise, meetodika litsentsi ja materjalikulud. TAI ei hüvita koolitustega seotud transpordikulu, majutuskulu ega asendustasusid. Kooli jaoks on meetodika rakendamine tasuta, kui õpetaja rakendab VEPA Käitumisoskuste Mängu tervikuna ning osaleb kõikidel koolitustel.²¹

TABEL 1. VEPA PROGRAMMI KULUDE JAOTUS OSAPOOLTE VAHEL

KULULIIK	PROJEKTI RAHASTUS ²²	KOV	KOOL
TAI personali töötasu	X		
Õpetajate jm koolipersonali koolitused	X	X	
Mentorite koolitused	X		
Metoodika litsents	X		
Materjalide kulu	X		
Hindamistegevuse kulu	X		
Õpetajate transpordikulu		X	X
Õpetajate majutuskulu		X	X
Piirkonnamentori teenustasu	X	X	X
Koolimentori töötasu	X	X	X
X	Tasub kulud		
X	Võib tasuda		

Kohalikel omavalitsustel ja koolidel on võimalik vähendada VEPA koordineerimiseks mõeldud kulusid, tasustades kooli- või piirkonnamentoreid.

Koolimentoreid tasustab kool oma vahenditest või TAI fikseeritud teenuste hinnakirja alusel. Piirkonnamentorid osalevad vähempakkumisel oma teenuste hinnakirjaga.

VEPA koordineerimisele on perioodil 2014-2020 kulunud kokku 1 150 569 eurot. **Kuigi aastatega on VEPA elluviijate ja osalevate haridusasutuste hulk oluliselt suurenenud (vt allpool Joonis 3), on eelarvelised vahendid jäänud üldjoontes algusaastatega võrreldes samaks. Samuti ei ole oluliselt tõusnud**

²⁰ Siseministeeriumi käskkiri 18.09.2015 nr 1-3/170 “Toetuse andmise tingimused riskikäitumise ennetamiseks, riskis olevate perede toetamiseks ning turvalise elukeskkonna arendamiseks”.

²¹ https://www.vepa.ee/assets/2019/07/partnerlusleping_kooliga_naidis.pdf

²² Välisrahastus või riik.

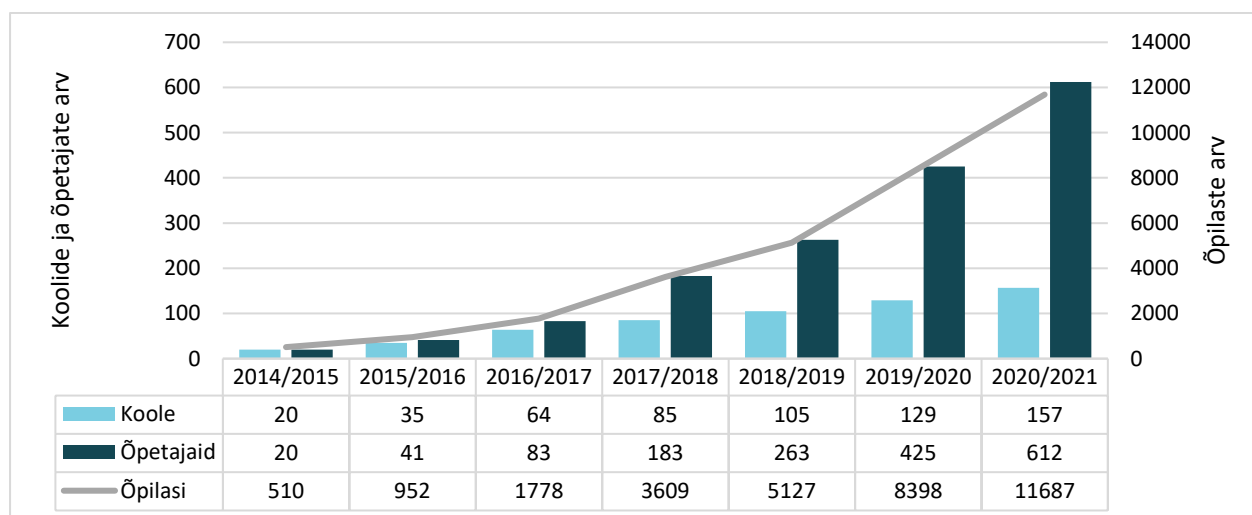
koordineeriva personali maht ning kulud. Ressursipuudusest tulenevaid kitsaskohti on kirjeldatud alapunktis 4.4.1.

4.4. SENISED SAAVUTUSED JA ARENGUVAJADUSED

Arenguvajadused tuvastati VEPA hetkeseisu kirjelduste järgi, mis koostati dokumendianalüüsi ja osapoolte intervjuudest saadud info alusel. Tulevase strateegia koostamise sisendiks koostati programmi SWOT (Lisades, p 0), kus on toodud VEPA olemusest tulenevad sisemised tugevused ja nõrkused ning väliskeskonnast tulenevad võimalused, aga ka ohud. SWOT annab ülevaate, milliste oma sisemiste tugevustega saab Käitumisoskuste Mäng kasutada ära väliseid võimalusi ja vähendada ohtude mõju. Ning vastupidi, millised sisemised nõrkused takistavad VEPA-l võimaluste ära kasutamist või lasevad ohtudel realiseeruda. Dokumendianalüüsile, intervjuudele ja SWOT analüüsile tuginedes leiti **kitsaskohad**, mis ei võimalda enam vanaviisi jätkata ja **muutunud vajadused**, mis dikteerivad uut moodi lähenemise ehk kõik kokku **annavad sisendi ja suunad uue strateegia koostamisele**.

4.4.1. PEAMISED SAAVUTUSED

VEPA Käitumisoskuste Mängul on 2021. a kevade seisuga Eestis käimas seitsmes õppeaasta ning VEPA-ga on liitunud pea kolmandik Eesti üldhariduskoolidest. VEPA kogukonna laienemise kiirus ja ulatus ongi üheks suurimaks ja lihtsamini mõõdetavaks saavutuseks, kuhu VEPA tänaseks jõudnud on. Ajavahemikus 2015–2021 oli algselt planeeritud kumulatiivselt projekti kaasata 220 klassi ning 4500 õpilast. Täna on VEPA-s osalenud ligi **12 000 õpilast ja 612 õpetajat 157 koolist** üle Eesti. VEPA teekond Eestisse on TAI jaoks unikaalne kogemus, kuidas kasvatada programm nullist hõlmatuseni üle 100 kooli. Intervjuudest selgus, et programmi efektiivse koordineerimise taga on muuhulgas hästitoimiv **kvaliteedijuhtimise ja -kontrolli süsteem**.

JOONIS 3. ÕPILASTE, KOOLIDE JA ÕPETAJATE ARVU KASV AASTATE JOOKSUL

ARENG JA JÄRJEPIDEVUS

Oluliseks saavutuseks peavad ka osapooled VEPA pidevat arendamist. Kitsaskohtade ilmnemisel pööratakse nendele tähelepanu ja leitakse lahendusi. Samuti on tähelepanuväärne käitumisoskuste mängu rakendamise järjepidevus. Liitunud koolidest enam kui kolmandik rakendab meetodikat järjepidevalt. Järjepidevaks rakendamiseks loetakse seis, kus kool on VEPA-t kasutanud vähemalt 3 õppeaasta jooksul (saates koolitusele ka uusi õpetajaid) ja/või on koolis olemas oma koolimentor. Pool kuni kolmveerand õpetajatest on erinevatel aastatel tagasiside uuringutes vastanud, et nad kindlasti jätkavad VEPA

rakendamist ka järgmisel õppeaastal. Ülejäänud arvavad, et nad pigem jätkavad ning jätkamist mitte plaanivaid õpetajaid on olnud üksikuid.

Osapoolte intervjuudes peeti üheks peamiseks VEPA rakendamisega seotud eesmärgiks õpetajatele töeha töövahendi tagamist laste eneseregulatsiooni ja prosotsiaalse käitumise arendamiseks (nii klassis kui klassiväliselt). Samuti tähtsustati süütegude ja turvalisuse riskide ennetamist ning rahvatervise parandamist, sh väärkohtlemise vähendamist, suitsiidide arvu vähendamist, noorte uimastite tarvitamise vähendamist ja vaimse tervise edendamist. Lisaks soovitakse VEPA kaudu parandada kooli ja kodu vahelist koostööd ning soodustada õpetajate ning õpilaste enesearengu käivitumist.

Peamised tulemused ja väärtused, mille järgi teatakse, et eesmärgid on saavutatud on õpilaste, õpetajate ja lapsevanemate vahelise mõistmise paranemine ning nende rahulolu kasv; tunnis korra tagamisele kuluva aja vähenemine; tugispetsialistide koormuse vähenemine; koolikiusamise vähenemine; laste/noorte riskikäitumise vähenemine; laste õpitulemuste paranemine; laste omavaheliste suhete paranemine; käitumise ja suhete paranemine kodudes.

RAHULOLU JA PAINDLIKKUS

Oluline järjepidevuse tagaja on osapoolte kõrge rahulolu VEPA metoodika osas, mis selgus nii TAI koostatud aastaaruannetest kui ka läbiviidud intervjuudest. Samuti meeldib elluviijate sõnul VEPA väga õpilastele. Üheks kõrge rahulolu põhjuseks on järjepidev metoodika kohandamine selliselt, et see sobiks Eesti oludesse ning oleks rakendatav kogu haridusvõrgus. Õpetajad tõid intervjuudes välja, et käitumisoskuste mäng sobib hästi hariduslike erivajadustega lastele ning on rakendatav venekeelsetes koolides. Lisaks kasutati VEPA metoodikat edukalt distantsõppes. Seoses programmi pideva kohandamisega suurendab VEPA usaldusväarsust lisaks välismaal tehtud uuringutele ka Eestis läbiviidud mõju-uuringud, mis tõestavad käitumisoskuste mängu asjakohasust.

Kõrge rahulolu põhjuseks on ka VEPA rakenduslik lihtsus. Elluviijad kiitsid intervjuudes VEPA kompleksust ja läbimõeldust (mentorid, tugi, koduleht, materjalid, konkreetset vahendid). Samuti tõid elluviijad esile VEPA paindlikkust ja koordinaatorite vastutulelikkust: erinevates haridusasutustes tegutsevatel õpetajatel on võimalik rakendada koolitustelt saadud teadmisi koolide erinevusest tulenevaid iseärasusi arvesse võttes.

INNOVATIIVNE MENTORLUS

Oluliseks saavutuseks peavad osapooled tänast toimivat mentorvõrgustikku, mis ei ole seni olnud Eestis sarnaste programmide puhul tavapärane, kuid on olemas VEPA puhul ja on tõestanud ennast efektiivse ja kulutõhusa tugistruktuurina. Piirkonnamentorite kõrval on Eestis arendatud **koolimentorite süsteemi**, st et VEPA-ga alustavaid õpetajaid toetav mentor on kooli töötaja (eelkõige sama kooli kogenud VEPA õpetaja). Koolimentorlust kasutas 2018/2019 õa 10 kooli ja 2019/2020 44 kooli. Mõni kool on ise rahastanud ka piirkonnamentori teenust oma õpetajatele. Samuti on järjest enam suurenenud omavalitsuste panus mentorsüsteemi rahastamisel. Õppeaastal 2019/2020 rahastasid kolm KOV-i esmakordselt enda omavalitsuse õpetajate koolitusgruppe ja mentorlust 11 koolis. KOV-ide kaasamisega on jätkatud ka 2020/2021 õa.

MÕJU ASUTUSTELE

Samuti toodi intervjuudes esile VEPA kasutamise kaasnevat individuaalse arengu käivitumist. Koordinaatorite sõnul on näha, kuidas elluviijate mõtteviis ja suhtlemisstiil on tänu VEPA-st saadud uutele teadmistele ja kogemustele muutunud. Lisaks individuaalsele arengule on VEPA kasutuselevõtmine aidanud parandada haridusasutuste **organisatsioonikultuuri ja meeskonnatööd**. Käitumisoskuste mängu positiivsed mõjud on intervjuueeritute sõnul kandunud edasi töötajate vahelisse suhtlusesse. Eelnevalt tulenevalt on tõusnud VEPA-t kasutavate koolide atraktiivsus potentsiaalsete uute töötajate jaoks.

MÕJU VÄLJAPOOLE

Õpetajate intervjuudes toodi ka välja, et VEPA mõju tunnis on kiiresti märgatav, sest õpilastel on kergem keskenduda õppimisele ja järgida ühiseid kokkuleppeid. VEPA õpetajad tunnistavad, et neil säilib entusiasm

ja jõud panustamiseks, sest neil on klassiga parem kontakt, nad tunnevad ennast tõhusana ja neil läheb vähem aega konfliktide lahendamiseks. VEPA sobib eriti hästi algklasside õpilastele. Lapsevanemad ja muud **koolivälised inimesed märkavad** VEPA lastes toimuvat muutust ja nende käitumise positiivset eristumist VEPA-sse mitte haaratud laste käitumisest.

Kokkuvõtvalt võib öelda et VEPA saavutusteks on silmapaistev laienemise kiirus ja ulatus, üles ehitatud kvaliteedijuhtimise ja -kontrolli süsteem ning tasemel mentorvõrgustik, saavutatud rakendamise järjepidevus ja elluviijate kõrge rahulolu ning osalemisega kaasnev individuaalse arengu käivitamine ja kõige tipuks ka haridusasutuste organisatsioonikultuuri ja meeskonnatöö parandamine. Saavutuseks võib lugeda ka VEPA metoodika venekeelse versiooni loomist. Edu toetavad metoodika rakenduslik lihtsus, mõju nähtavus väljapoole programmi, unikaalne koolimentorite süsteem ning VEPA paindlikkus ja koordinaatorite vastutulelikkus.

4.4.2. PEAMISED KITSASKOHAD

RAHASTUS

Nii dokumentides kui ka intervjuudes nimetati üheks peamiseks VEPA kitsaskohaks praegust projektipõhist rahastusmudelit. 2020/2021 õppeaastal jätkab VEPA TAI riigieelarvelistest vahenditest, sellele järgnevatel aastatel rahastatakse VEPA-t taaskord struktuurivahenditest. See aga tähendab, et VEPA-l **puudub pikaajaline jätkusuutlik rahastamise süsteem**. VEPA ei ole oma olemuselt ühekordne projekt, millele välisvahendite kasutamine võib viidata, vaid ennetusmetoodika, mis omab mõju pikaajalisel rakendamisel ja mille osas on näha, et probleemid mille esinemist vähendatakse (uimastitarvitamine, õpilaste vaimne tervis, käitumisprobleemid) ei kao lähiperspektiivis. Seega vajaks VEPA ka püsivat riigieelarvelist rahastust, mis annaks kindlustunde ja aitaks saavutada laiemat pikaajalist mõju. Lisaks eelnevale toob välisloetuse kasutamine kaasa suurema halduskoormuse (iga üksiku kulu detailne tõendamine, raporteerimiskohustus, auditeerimine), mis piiratud ressursi juures on ebamõistlik.

Täiendavalt toodi osapoolte intervjuudes välja, et kuulumine kiusamisvastaste programmide nimekirja määratleb VEPA-t liiga kitsalt ja raskendab piiratud ressursside juures rahastuse taotlemist.

NÕUDLUSELE VASTAMINE

Nõudlus VEPA järele on olnud oodatust suurem, mistõttu ei suudeta ressursipuuduse tõttu kõiki soovijaid kaasata. Seetõttu võib tekkida olukord, kus sekkumine on kättesaadav vaid KOV-idele ja koolidele, kes suudavad rakendamiseks leida vahendeid. Omavalitsuste kaasrahastus aitab oluliselt kokku hoida programmi koordineerimiskulusid. Siiski pole omavalitsuste kaasamine olnud lihtne, sest intervjuueeritute hinnangul ei väärtusta KOV taseme otsustajad piisavalt (või puudub kompetents mõistmaks) teadus- ja tõenduspõhist ennetustööd.

TEAVITUSTÖÖ

Hetkel ei saa öelda, et haridusasutustes toimiv ennetus oleks igalt tasandilt toetatud ja väärtustatud. Osapoolte panustamine ja tugi ennetustöösse ning valmisolek ennetustöö põhimõtteid ise rakendada peaks olema laiem. Seetõttu on vajalik laiem teavitus ja **kommunikatsioonitegevus**, mis muuhulgas eristaks ja rõhutaks VEPA vajalikkust ja tugevusi teiste programmidega võrreldes. Koostööpartnerite intervjuus toodi välja, et VEPA ja teiste sarnaste programmide efekti suurus sõltub olulisel määral sellest, kuidas süsteemselt ja terviklikult haridusasutus programmi rakendab. Seetõttu on äärmiselt oluline otsustajate teadlikkus, et jätkata VEPA laienemisega nii kooli-siseselt kui ka kogu haridussüsteemis. Niisama oluline on teadvustada asjaosalistele ja huvitatutele meetodi tervikliku rakendamise olulisust ja laiemaid seoseid kasvatusteooriatega.

KOOLIMENTORITE TÖÖ TOETAMINE

Intervjuudest selgus, et esineb olukordi, kus mentoriks olemine lisatakse õpetaja tööülesannetesse ning lisatasu selle töö eest ei ole konkurentsivõimeline ega motiveeriv. Samuti ei ole mentoritel muude töökohustuste tõttu alati võimalik õpetajatele tuge pakkuda, sest **mentorlust ei väärtustata eraldi**

tööülesandena piisavalt. Näiteks võib tekkida olukord, kus tuge vajava õpetaja ja mentori töögraafikud ei ühti pikema aja jooksul. Intervjueeritute sõnul võib õpetajate ja mentorite vahelist suhtlust takistada ka ametikohtade **hierarhiast tulenevad barjäärid**. Mõnel juhul on mentoriteks tugispetsialistid, mitte õpetajad, mistõttu puudub neil laiem vaade metoodika elluviimisest.

KOORDINEERIMINE JA JUHTIMINE

VEPA kiire laienemine on tekitanud olukorra, kus **vähese personali** tõttu suudetakse elluviijatele pakkuda järjest vähem tuge ja tähelepanu. TAI-s ei ole varasemat kogemust nii ulatusliku ennetusprogrammi laienemisel, mistõttu **puudub tugistruktuur** laienemise toetamiseks. Tegelikult ei ole Eestis ennetuse valdkonnas kellelgi sellist laiendamise kogemust. Siinkohal on oluline küsimus, kuidas peaks Eestis ennetustegevuste laienemine olema korraldatud, et riigisektori personalihulk ei peaks seejuures kordades kasvama? VEPA kiire kasv ja sellest tulenev tööülesannete lisandumine on mõningatel juhtudel põhjustanud konflikte. Samuti on **ebaselge kommunikatsioonihela** tõttu ette tulnud juhtumeid, kus osapoolte arusaamad ja tõlgendused tööülesannetest ja nende jaotusest ei ühti. Osapoolte intervjuudes toodi veel välja, et KOV-ide suuremaks kaasamiseks oleks tarvis senisest enam arvestada omavalitsuste eelarvestamise ajaraamiga. Samuti on VEPA asjaajamisega seonduv maht ja töökoormus demotiveeriv: tuleks **lihtsustada dokumentatsiooni** (aruanded, arved, lepingud jne) vormistamise protsessi. Väljendati arvamust, et lepinguliselt võiksid olla seotud vaid need osapooled, kelle vahel on rahalised suhted. Samuti tehti ettepanek, et kuna koolid on enamasti huvitatud sama mentori jätkamisest, võiksid mentorite lepingud olla kaheaastased, et **vähendada ametnike koormust** dokumentide vormistamisel.

Puudust tuntakse ka **rahvusvahelisest võrgustikust**, mis aitaks olla kursis Käitumisoskuste Mänguga seonduvate viimaste arengute ja puudujääkidega. Lisaks ressursipuudusele toodi intervjuudes olulise kitsaskohana välja vähest HTM-i poolset eestvedamist erinevate programmide osas. Seda loeti põhjuseks, miks osapooltele jäävad mõned strateegilised otsused arusaamatuks või otsuste teaduspõhisus ebaselgeks.

Õpetajad tõid intervjuudes olulise kitsaskohana välja, et vähese ressursi tõttu ei ole suudetud kõiki PAXIS Instituudi uuendatud materjale (nt **õpetaja ja mentori käsiraamatud**) piisavalt kiiresti kohandada. Eesti keelde ei ole seni tõlgitud PAXIS instituudi koostatud erivajadustega lastele fookuseeritud õppematerjale. Suureks kitsaskohaks on **HEV-lastele** mõeldud illustratiivse lisamaterjali (nt piltidega kaardid) puudumine. Samuti on täheldatud õpetajate sotsiaalse kontrolli vähenemist distantsõppes, mistõttu tuntakse puudust tõhusamast, distantsõppe tingimustesse kohaldatud metoodikast.

LAIENEMINE JA MÕJUSUS

VEPA laienemisel on olnud suurimaks raskuskohaks **vene õppekeele**ga koolide vähene kaasatus. Uuringute tulemustest selgus, et venekeelsete koolide keskkond võib olla konservatiivsem ja seetõttu on vaja teha rohkem selgitustööd. Samuti on takistuseks uute meetodite kasutuselevõtmisel õpetajate suur koormus.²³ Õpetajad tõid intervjuudes välja, et VEPA-ga seotud turundustegevus on hetkel ebapiisav ning seetõttu suhtuvad paljud kolleegid VEPA-sse kõhklevalt.

Tõstatatud on ka küsimus, mis saab siis, kui õpilased VEPA vanuserühmast välja kasvavad, st milline oleks sobilik **jätkuprogramm**. Mõningaid VEPA elemente kasutatakse ka näiteks 6. või isegi 9. klassis, kuid neil puhkudel pole tegu tervikliku metoodika rakendamisega (millel oleks tõenduspõhine mõju). Kuigi osapoolte intervjuudest selgus, et VEPA metoodikat oleks **võimalik kohandada lasteaedadele**, siis hetkel ei ole seda tehtud. On koole, kus on katsetatud metoodikat **eelkoolis**, kuid ka sel juhul ei ole tegemist tõenduspõhise metoodikaga.

TAI peab laienemise puhul muuhulgas oluliseks tänaste tegevuste mõjusust ja kuivõrd selle mõju saavutamiseks on oluline laieneda, võtta programmi uusi sihtrühmi ja töötada välja neile sobilik metoodika. Kui siiski laieneda, siis olulisim on metoodika tõenduspõhisuse hindamine.

MOTIVATSIOON

²³ Trummal, A. VEPA Käitumisoskuste Mängu rakendamine Eestis aastatel 2014–2020. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2021.

Kuigi VEPA koolitused ja programm ise on koolide jaoks tasuta, siis õpetajate koolitustel osalemise tõttu tuleb koolidel arvestada **asenduskuludega** ja neil on sageli ette probleeme asendamiseks vajaliku õpetajate vaba ressursi leidmisega. VEPA õpetajate seas on tulnud ette üksikuid juhtumeid, kus koolitusel käinud õpetajad siiski **ei rakenda** VEPA metoodikat. Seda kas ebapiisava mentori toe või motivatsiooni kadumise tõttu. On õpetajaid, kellele tundub, et VEPA rakendamisega langevad neile lisakohustused ning esineb suhtumist, et mentor käib tundides õpetajate **tööd kontrollimas**. Intervjuudest selgus, et õpetajad tunnevad vajadust **täiendkoolituste** järele, mis aitaksid hoida motivatsiooni metoodika elluviimiseks ja värskendaksid teadmisi VEPA põhimõtetest. Puudust tuntakse ka täiendavatest **lisakoolitustest kooli tugipersonalile**, mis võimaldaks tõhustada koostööd VEPA õpetajate ja teiste kooli töötajate vahel ning aitaks kindlustada VEPA jätkusuutlikku rakendamist koolis.

OMAALGATUSLIK RAKENDAMINE

VEPA-ga liitumise võimaluse mahu piiratusest tulenevalt on esinenud üksikuid juhtumeid, kus litsentsita elluviijad rakendavad metoodika põhimõtteid **valesti või ebapiisavalt**. Sellest tulenevalt puudub tegevusel tõendus põhine mõju, mentorsüsteemi tugi ja kvaliteedi- ning kontrollisüsteem ning võidakse saavutada soovimatuid väljundnäitajaid. Samuti on ebapiisava rakendamise korral risk mainekahjaks kogu programmile kui see peaks leidma laiemat meediakajastust.

4.4.3. ARENGUVAJADUSED

Senised saavutused on ühtlasi põhjustanud (arenguga tavapäraselt kaasnevate) kitsaskohtade ilmnemise, mis edasist arengut pärssida võivad. Arengu jätkumiseks ja kitsaskohtade kõrvaldamiseks tulebki VEPA rakendamine Eestis üle vaadata, seada uued suunad, kohandada lähenemisviisid ning seada uued eesmärgid. VEPA Käitumisoskuste Mängu uuenenud vajadused on:

PROGRAMMI LAIENEMISE TOETAMINE

Et saavutada VEPA-ga seotud eesmärgid ühiskonnas tervikuna, on oluline jätkuv laienemine kogu haridussüsteemis. Samuti on tarvis juba kaasatud kooli julgustada VEPA-t kasutusele võtma kõigis sihtrühma hõlmavates klassides, et tuua töötajad ja õpilased ühisesse infovälja. Olulist rolli mängib siinkohal kõigi seotud osapoolte (õpetajad, lapsevanemad, kooli juhtkond, tugispetsialistid, KOV ametnikud) teadlikkus VEPA-st ja ennetustööst laiemalt.

TÄIENDAVATE SIHTGRUPPIDE KAASAMINE

Hetkel sõltub lapsevanemate teadlikkus VEPA-st suuresti õpetajate initsiatiivist, kuid lapsevanemate teadlikkuse tõstmine ei ole otseselt õpetajate töökohustus. Samas aitaks lapsevanemate senisest suurem kaasamine saavutada efektiivsemalt VEPA eesmärgid. Samuti oleks võimalik VEPA-t laiendada (pidades seejuures silmas prioriteete) lasteaedadesse, eelkoolidesse ja vanematesse kooliastmetesse, mistõttu on tarvis välja töötada koolitused lasteaia- ja aineõpetajatele. Lapsevanematele on tarvis tagada senisest lihtsamini ligipääs VEPA põhimõtetele. Elluviijate sõnul on lapsevanematel huvi küll olemas, kuid materjale, mida jagada, ei ole piisavalt.

Kohandused VEPA rakendamisel vene õppekeele koolide jaoks, väikeklasside töös või töös hariduslike erivajadustega lastega aitaksid viia VEPA-t rohkemate lasteni nendes sihtrühmades. Õpetajad tõid intervjuudes välja, et kohandustel on tarvis senisest rohkem arvestada kultuuriliste erinevustega²⁴. Samuti on vaja jätkata metoodika kohandamist distantsõppes kasutamiseks. Seeläbi suurenevad võimalused saavutada VEPA rakendamisel seatud eesmärgid.

KOOSTÖÖ TÕHUSTAMINE

Tõhustada koostööd kohalike omavalitsustega, et kaasata koolide arengutesse rohkem kohalikku tasandit ning lisaressursse. Koolide motiveerimine koolimentoritesse panustamisel aitab tagada metoodika jätkusuutlikku rakendamist.

²⁴ Siinkohal on mõeldud erinevusi eestikeelsete ja venekeelsete koolide õpilaste ja õpetajate vahel.

KOMMUNIKATSIOONI PARANDAMINE

VEPA tugevused ja eelised teiste sarnaste programmide osas (ennetus vs tagajärgedega tegelemine) peavad jõudma otsustajateni. Sellest tulenevalt on vaja rõhutada VEPA meetodika tõenduspõhisust ning positiivseid kaasnevaid tulemusi. Samuti on vaja parandada kommunikatsiooni elluviijate suunal, kes alati ei pruugi mõista VEPA-st tulenevaid positiivseid mõjusid ning arvavad, et neile võib meetodika elluviimisel langeda lisakohustusi. Seetõttu on oluline, et kommunikatsioon kõikide osapoolte ning sihtgruppide suunal oleks läbimõeldud.

JÄTKUSUUTLIKU RAHASTUSE TAGAMINE

Jätkusuutliku rahastusmudeli saavutamine võimaldaks TAI-l seada pikaajalisi plaane. Koolide huvi VEPA-ga liituda on olnud suurem kui võimalused ning viimastel aastatel on otsitud viise omavalitsuste ja koolide aktiivsemaks kaasamiseks. Kuigi osad omavalitsused ja koolid on valmis jätkama oma kuludega, tuleb TAI-l tagada programmi kvaliteet ja hindamistegevused. Samuti on vaja leida ressursse VEPA efektiivsemaks koordineerimiseks, et suudetaks pakkuda vajalikku tuge elluviijatele.

PIDEV UURINGUTE LÄBIVIIMINE

Kuigi VEPA on Eestis üks väheseid programme, mille tõenduspõhisus on ka Eesti kontekstis hinnatud, on hetkel suurem osa VEPA-ga seotud uuringuid viidud läbi välisriikides, mistõttu ei ole teadustööde järeldused Eesti konteksti alati täielikult ülekantavad. Ühiskond muutub, mistõttu muutuvad inimeste sotsiaalsed vajadused ja probleemid. Seetõttu on vajalik uuenduste ja uutele sihtrühmadele kohandustega kaasas käivad hindamistegevused ja uuringud, et tagada meetodika asjakohasus. Riik saaks motivatsiooni tõstmiseks tunnustada ning toetada VEPA-teemalisi üliõpilastöid.

ELLUVIIJATE PIDEV TOETAMINE

Et tagada VEPA jätkusuutlik rakendamine, on tarvis pakkuda õpetajatele vahetut tuge ja informatsiooni nii kasutuselevõtmise faasis kui ka hiljem. Seetõttu on koolimentorite puhul oluline, et mentorlust väärtustataks senisest enam eraldi tööülesandena ja et mentoritele tagataks motiveeriv töötasu ning aeg õpetajate toetamiseks. Samuti on oluline võimaldada VEPA-õpetajatele piirkondlikke ja üleriigilisi jätkukoolitusi ning ühisüritusi nende motiveerimiseks ning infoväljas püsimiseks.

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Aktiivne koostöö teiste VEPA-t kasutavate riikidega aitaks olla kursis Käitumisoskuste Mänguga seonduvate viimaste arengute ja puudujääkidega. Kuigi teiste riikide kogemused ei pruugi olla täielikult Eesti konteksti ülekantavad, aitaks kogemuste jagamine kaasa VEPA arendamisele ning võimaldaks ennetada rakendamisega seotud kitsaskohti.

TABEL 2.SAAVUTUSTE TAGAJÄRJEL TEKKINUD KITSASKOHAD JA UUED VAJADUSED KÕRVUTATUNA

SAAVUTUSED	PÄRSSIV KITSASKOHT	ARENGUVAJADUS
Välja arendatud kvaliteedijuhtimise ja -kontrolli süsteem	Suur halduskoormus osapooltele (aruanded, arved, lepingud jne vormistamise protsess)	<ul style="list-style-type: none"> Bürokraatia vähendamine ja koostöö lihtsustamine
Rakendamise järjepidevus	Puudub pikaajaline jätkusuutlik rahastamise süsteem	<ul style="list-style-type: none"> Jätkusuutliku rahastuse tagamine
Laienemise kiirus ja ulatus	Vähese koordineeriva personali tõttu suudetakse elluviijatele pakkuda järjest vähem tuge ja tähelepanu	<ul style="list-style-type: none"> TAI töökorralduse muudatused²⁵
Elluviijate kõrge rahulolu haridusasutuste		<ul style="list-style-type: none"> VEPA laiendamise toetamine

²⁵ Koordinaatorid töid intervjuus välja, et programmi laiendamisel on suurenenud koormus ja tuleb täita mitmeid sh tundmatuid rolle ja laiendamiseks ning levitamiseks ei ole meeskonnas ressursi. Küsimus ei ole siiski ainult TAI töökorralduse muutuses, vaid ka riigis laiemalt: kuidas tõendatud tulemuslikkusega sekkumisi ilma riigisektori personalihulka suurendamata laiendada?

organisatsioonikultuuri ja meeskonnatöö parandamine	Nõudlus VEPA järele on olnud oodatust suurem, mistõttu ei suudeta ressursipuuduse tõttu kõiki soovijaid kaasata.	
Metoodika venekeelse versiooni loomine		<ul style="list-style-type: none"> • Metoodika kohandamine
Mõju nähtavus väljapoole VEPA-t	Mõned ilma koolituse ja litsentsita omaalgatuslikult VEPA meetodeid kasutavad elluviijad, kes ei oma pädevust.	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunikatsiooni parandamine • Pidev uuringute läbiviimine
VEPA paindlikkus ja koordinaatorite vastutulelikkus.	Ebaselge kommunikatsiooniahela tõttu ette tulnud juhtumeid, kus osapoolte arusaamad ja tõlgendused tööülesannetest ja nende jaotusest ei ühti	
Pidev areng	Ebapiisav laiem teavituse ja kommunikatsioonitegevus, mis eristaks ja rõhutaks VEPA vajalikkust ja tugevusi teiste programmidega võrreldes	
Mentorvõrgustik ja unikaalne koolimentorite süsteem	Koolimentorlust ei väärtustata eraldi tööülesandena piisavalt.	<ul style="list-style-type: none"> • Elluvijate pidev toetamine • Kogemuste jagamine

Hetkeseisu analüüsist selgus, et programm on kasvanud nii jõudsalt, et on ühtlasi jõudnud ka oma suutlikkuse piirini.

Olemasoleva ressursiga ja viisil seda enam asjakohaselt ja jätkusuutlikult koordineerida pole võimalik, mistõttu võib rakendamise järjekorras ootajate huvi kaduda ja võetakse mõni muu programm, toe puudumisel võib kaduda motivatsioon või oma järjekorra saabumise ootamisest tüdinuna asutakse pädevust omamata iseseisvalt ja osaliselt rakendama. See kõik viib omakorda varem või hiljem VEPA kui tõenduspõhise, mõjusa ja eduka metoodika maine kahjustumiseni, mis veel omakorda vähendab veel liitumata osapoolte osalemise huvi, kahjustab otsustajate soosingut ning raskendab edasi laienemist.

Eelnev kokku viib järeldusele, et mahu hoidmiseks olemasolevates sihtgruppides, ekspansiivseks laienemiseks ning laienemiseks uutesse sihtgruppidesse on vaja vastavat ressursi kasvu ja kvalitatiivset nihet koordineerimises, juhtimises ning rakendamise lähenemisviisides (koostöö, kommunikatsioon jne).

Valideerimisseminaril paluti laiemale osapoolte ringil valida kolm kõige olulisemat arenguvajadust, millest VEPA uues strateegias peaks kindlasti lähtuma. Olulisimateks peeti bürokraatia vähendamist ja koostöö lihtsustamist, jätkusuutliku rahastuse tagamist ja elluvijate pideva toetuse tagamist. Samuti tähtsustati kommunikatsiooni parandamist ja programmi laienemise toetamist. Täiendavate sihtgruppide kaasamise puhul tõsteti esile lasteaedadesse laienemise tähtsust ning järgmisena kodusesse laienemist.

5. VEPA KÄITUMISOSKUSTE MÄNGU RAKENDAMISE STRATEEGIA AASTATEKS 2022-2026

5.1. STRATEEGIA

VEPA Käitumisoskuste Mäng on **tõenduspõhine** ennetusprogramm I ja II kooliastme õpilastele, mille eesmärgiks on vähendada **noorte käitumisprobleeme ja õppeedukuse langemise ennetamine** läbi positiivse ja õppimisele suunatud õhkkonna loomise klassis ning õpilaste positiivse käitumise tunnustamise. 2020. aastal koostatud Eesti valdkondadeülese ennetuse kontseptsioonis²⁶ nenditakse, et rahvusvahelised uuringud on näidanud, et ennetus on riigile odavam kui sotsiaal- ja terviseprobleemide tagajärgede kõrvaldamine või leevendamine. Uuringutes on arvestatud välja, et iga tänasel päeval ennetusse investeeritud euroga on tulevikus võimalik hoida kokku keskmiselt kümme eurot tervishoiu-, sotsiaal- ja õiguskaitseasutuste kuludelt, mis ilma õigeaegse sekkumiseta muidu tekiksid²⁷. Näiteks on leitud Ühendkuningriigis, et käitumisprobleemidega laste toetamisega seotud kulud on ühiskonnale kümme korda kõrgemad võrreldes kuludega, mis on seotud teiste laste toetamisega. Käitumisprobleemid on tihtipeale seotud sotsiaalse tõrjutuse, kuritegeliku käitumise, kõrgema töötuse määra ja muude probleemidega, mis mõjutavad nii indiviidi ennast kui teda ümbritsevaid inimesi ja põhjustavad suuri kulusid. Uuring tõdeb, et neid negatiivseid tagajärgi saab ennetusprogrammidega ära hoida ja seeläbi raha säästa²⁸. Kontseptsioonis tõdetakse, et eelnevalt tsiteeritud uuringute tulemused ja esitatud väited on üldistatavad ka Eestile. Seega on ennetusel potentsiaal suurendada eestimaalaste heaolu ja vähendada avaliku sektori kulusid erinevate riskikäitumise vormide (sh uimastite tarvitamine, õigusrikkumised, aga ka näiteks ebapiisav füüsiline liikumine) tagajärgedele. Seetõttu peaks ennetus olema üks valdkondade üleheid poliitilisi prioriteete.

VEPA rakendamise strateegia koostamise eesmärgiks on kirjeldada VEPA programmi arenguplaan aastatel 2022-2026. Selleks, et eelneva analüüsi käigus välja tulnud seniseid saavutusi võimendada, kitsaskohti lahendada ning arenguvajadusi ellu viia, oleme ette näinud järgneva visiooni ja eesmärgid ning tegevussuunad.

5.1.1. RAKENDAMISE VISIOON JA MISSIOON

VISIOON:

VEPA loob hoolivat ja toetavat õpikeskkonda, mis kujundab kohanemisvõimelisi, avatud ja üksteisega arvestavaid inimesi.

MISSIOON:

Toetame lasteaia- ja koolipere* vaimset tervist ning ennetame laste riskikäitumist läbi sotsiaal-emotsionaalse pädevuse arendamise.

*Lasteaia- ja koolipere – lapsed, töötajad, lapsevanemad

²⁶ https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/valdkondadeulese-ennetuse-kontseptsioon_05.2021.pdf

²⁷ Campello, G, et al. (2015) "International standards on drug use prevention: the future of drug use prevention world-wide."

²⁸ Stephen S, Knapp M, Henderson J. (2001) Financial cost of social exclusion: follow-up study of antisocial children into adulthood. BMJ. 323:191.

VEPA rakendamise visiooni ja missiooni saavutamiseks oleme püstitanud järgmise üldeesmärgi:

VEPA rakendamise üldeesmärgiks on saavutada mõju lastele: VEPA metoodikast osa saanud lastel on turvaline suhtevõrgustik koolis või lasteaias, nad oskavad oma tähelepanu juhtida, käitumist suunata ja teistega arvestada.

Oodatavaks tulemuseks on, et VEPA metoodikat kasutavad lapsed omandavad eakohaseid koostöö, suhtlemise, emotsioonidega toimetuleku ja eneseregulatsiooni oskuseid. Seeläbi väheneb vaimse tervise ja käitumisega seotud raskuste esinemise tõenäosus ning paraneb emotsionaalne ja sotsiaalne kliima klassis/rühmas.

Üldeesmärgi suunas liikumist ja selle saavutamist mõõdetakse läbi järgmiste indikaatorite:

INDIKAATOR	MÕÕTMISE VIIS	ALGTASE (2021)	SIHTTASE (2026)
Klassikliima skoori taseme kahanemine (õpetajate hinnang)	TALIS küsimustik enne ja pärast VEPA rakendamist (skoori arvutamine, mida madalam skoor, seda parem tulemus)	Õa 2016/17 mõju-uuring: kahanemine 0,8 punkti (eelküsitlus 2,6, järelküsitlus 1,8)	0,8 punkti
Laste osakaal, kelle koolirõõmu tase on nende endi hinnangul kasvanud	Laste küsimustik enne ja pärast VEPA rakendamist	Puudub	Sihttase määratletakse siis, kui ankeediga on esimest korda andmed kogutud
Laste käitumise ja vaimse tervise seotud raskuste skoori taseme kahanemine (õpetajate hinnang)	Tugevuste-raskuste küsimustik enne ning pärast VEPA rakendamist (raskuste skoori arvutamine, mida madalam skoor, seda parem tulemus)	Õa 2016/17 mõju-uuring: kahanemine 1,2 punkti (eelküsitlus 8,5, järelküsitlus 6,7). Õa 2017/18 VEPA klassid: kahanemine 0,8 punkti (eelküsitlus 8,0, järelküsitlus 7,2).	1,0 punkti

Kõigi kolme indikaatori puhul saab võrrelda ühe õppeaasta eel- ja järelküsitluse andmeid (mitte 2021 vs 2026 tulemust). Sihi määratlemisel on eeskujuks võetud seniste eel- ja järelküsitluste tulemused. Märgitud muutuste tasemed on statistiliselt olulised, kui valim on vähemalt sama suur, kui aluseks võetud uuringutes.

Üldeesmärgi saavutamiseks oleme ette näinud loetelu tegevustest (kokku 14, vt allpool), mis omakorda panustavad lisaks üldeesmärgi saavutamisele ka kolme alaeesmärgi saavutamisesse:

1. VEPA rakendamisel on positiivne mõju õpetajatele;
2. VEPA rakendamisel on positiivne mõju õpikeskkonnale;
3. VEPA rakendamine on jätkusuutlik ja strateegiliselt läbimõeldud.

Järgnevalt kirjeldame kolme alaeesmärgi täpsemat sisu, eesmärkide saavutamiseks tehtavaid tegevusi ning alaeesmärkide mõõdikuid. **Elluviidavad tegevused on valitud selliselt, et need aitavad kõrvaldada kitsaskohti, mis on hetkeolukorra kaardistamisel välja tulnud ning tagada VEPA programmi orgaanilise arengu ning eesmärkide saavutamise.** Seoseid planeeritavate tegevuste ja seniste kitsaskohtadega vaata Tabel 3.

5.1.2. ALAEESMÄRGID JA TEGEVUSSUUNAD

Mõju õpetajatele

Strateegia rakendamise esimeseks alaeesmärgiks on saavutada mõju õpetajatele: VEPA metoodikat kasutavatel õpetajatel on pädevus laste eneseregulatsiooni ja sotsiaal-emotsionaalse arengu toetamiseks ning nad jätkavad VEPA rakendamist pikaajaliselt.

Oodatavaks tulemuseks on, et VEPA metoodika kasutamine on õpetaja igapäevatöö osa laste arengu toetamisel. Õpetajal on pädevus ja vahendid jätkamaks VEPA iseseisva rakendamisega ka peale mentori vahetu toetuse lõppemist.

Alaeesmärgi saavutamist mõõdetakse läbi järgmiste tulemust mõõtvate indikaatorite:

INDIKAATOR	MÕÕTMISE VIIS	ALGTASE (2021)	SIHTTASE (2026)
Õpetajate osakaal, kes jätkavad VEPA kasutamist ka järgmisel õppeaastal	Küsimustik VEPA õpetajate seas teisel õppeaastal	Puudub. Õa 2020/21 küsitletud 1. aastat rakendanud õpetajatest 2/3 tahtsid kindlasti jätkata.	70%
Õpetajate enesetõhususe skoori taseme kasv	Õpetajate enesetõhususe küsimustik enne ning pärast VEPA rakendamist (skoori arvutamine, mida madalam skoor, seda parem tulemus)	Õa 2016/17 mõju-uuring: kasv 0,7 punkti (eelküsitus 6,4, järelküsitus 7,1). Õa 2017/18 VEPA klassid: kasv 0,5 punkti (eelküsitus 6,9, järelküsitus 7,4).	0,6 punkti
Õpetajate osakaal, kes rakendavad metoodikat kvaliteetselt	Mängu vaatlus klassis, õpetajate kooliaasta tagasisideankeet (mängu kvaliteet, elementide rakendamise sagedus)	Õa 2016/17 mõju-uuring: 3/4 õpetajates rakendas metoodikat kvaliteetselt.	75%

Alaeesmärki viiakse ellu läbi nelja tegevuse:

- 1) Mentorite võrgustiku arendamine, sh
 - Mentorite ja koolitajate suhtlusvõrgustiku aktiivsena hoidmine.
 - Mentorite ja koolitajate kompetentside ja kasvamise mudeli juurutamine.
 - Mentoritele eneserefleksiooni ja -täiendamise võimaluste pakkumine (kovisioonid, supervisioonid, täiendkoolitused), kaasates mh koolitajate võrgustikku.
 - Uute mentorite väljaõppe teostamine ja tööga alustamise toetamine.
- 2) Õpetajate toetamise süsteemi ja jätkutoe arendamine, sh
 - Põhimõtete väljatöötamine, kui pikalt ja millist toetust õpetajatele VEPA-ga jätkamiseks pakkuda.
 - Uute õpetajate koolitamine ja nõustamine, VEPA materjalide ja koolituste uuendamine (sh VEPA rakendamine distantsõppel, HEV-lastega töötavate spetsialistide vajadustega arvestamine).
 - Õpetajate koostööpäevade ja kovisioonide korraldamine suurenenud mahus, alates 2024 kaasates koolitajate võrgustikku ning koolituste korraldamine ka regionaalsel tasandil ja kaasates kooli laiendatud personali ja lapsevanemaid.
- 3) VEPA rakendamise arendamine aineõpetajate jaoks, sh
 - Aineõpetajate seniste kogemuste kaardistamine ning soovitude väljatöötamine erinevatele aineõpetajatele.
 - Koolides klassijuhatajate vs aineõpetajate kaasamise põhimõtete väljatöötamine.
 - Mentori toetuse süsteemi arendamine aineõpetajate puhul
- 4) Lastevanemate kaasamine VEPA põhimõtete rakendamisse, sh
 - Lastevanemate teavitamise ja kaasamise viiside väljatöötamine ning rakendamine (sh lapsevanema ranitsa projekti sisendi andmine).

Mõju õpikeskkonnale

Teiseks VEPA rakendamise alaeesmärgiks on saavutada mõju õpikeskkonnale: KOV-id ja haridusasutused tunnustavad VEPA metoodikat kui tulemuslikku ennetusprogrammi, VEPA-ga liitunute hulk järjest suureneb ning metoodika kasutamine koolides laieneb.

Oodatavaks tulemuseks on, et KOV-id mõistavad ennetuse olulisust ja vajadust VEPA metoodika levitamisse enda eelarvest panustada. VEPA metoodikat rakendab järjest suurem hulk haridusasutusi ja koolide juhtkonnad toetavad VEPA metoodika jätkusuutlikku rakendamist. Lisaks koolidele kaasatakse ka lasteaiaid ja arendatakse välja lasteaedadele sobiv metoodika.

Elaeesmärgi saavutamist mõõdetakse läbi järgmiste indikaatorite:

INDIKAATOR	MÕÕTMISE VIIS	ALGTASE (2021)	SIHTTASE (2026)
VEPA-ga liitunud koolide osakaal kõigist üldhariduskoolidest	Eesti koolide ja liitunute statistika (v.a. vaid gümnaasiumid ja täiskasvanute koolid)	32% (n=157)	45%
Koolide osakaal kõigist liitunutest, kes rakendavad VEPA metoodikat järjepidevalt	Koolide ja õpetajate väljaõppe statistika	75% (n=117)	75%
Osakaal ühe õa 1. klassi õpilastest, kes on VEPA metoodikast osa saanud	Üldhariduskoolide statistika, VEPA koolide statistika	8% (n=1122)	12%
VEPA metoodika on lasteaedades testitud	Eel- ja järelküsitlus ning tagasiside (kombineeritud meetodid)	Puudub	Testimine on läbi viidud

Mõju õpikeskkonnale saavutatakse läbi nelja tegevuse elluviimise:

- 1) Koolide piirkondliku VEPA-ga haaratuse ühtlustamine, sh
 - Mentorite juurde koolitamine VEPA-ga vähem kaetud piirkondades.
 - Vähem kaetud maakondades VEPA metoodika propageerimine ja liitumise soodustamine.
- 2) Koolidele jätkuva toetuse pakkumise süsteemi arendamine, sh
 - Mentorite külastuste korraldamine pikaajaliselt VEPA-t rakendavatesse koolidesse.
 - Koolide ja koolide juhtkonna ning õpetajate vajaduse väljaselgitamine, sh jätkutegevuste vajadused.
 - Koolimentorite hulga suurendamine ja nende toetamine (mentorite leidmine, väljaõpe, juhtkonna poolt koolimentorluse toetamise soodustamine).
 - VEPA materjalide uuenduste pakkumine pikaajaliselt jätkavatele õpetajatele.
- 3) Vene ja eesti-vene õppekeelega koolidele suunatud võimaluste arendamine, sh
 - Venekeelsete koolide, koolide juhtkonna ning õpetajate vajaduse väljaselgitamine, sh jätkutegevuste vajadused.
 - VEPA rakendamise kvaliteedi ühtlustamine vene ja eesti-vene õppekeelega koolides.
 - Vene ja vene-eesti õppekeelega koolide õpetajate suurem kaasamine jätkutegevustesse peale 1. aastat.
- 4) VEPA metoodika väljatöötamine lasteaedade jaoks, sh
 - Metoodika kasutamise katsetamine mentorite ja lasteaedadega koostöös.
 - Lasteaedades testimise läbiviimine koos hindamisega.
 - VEPA materjalide ja koolituskava väljatöötamine lasteaedadele.
 - Kui testimine näitab positiivseid tulemusi, siis lasteaedades rakendamine koos mõju-uuringuga.

Mõju jätkusuutliku strateegia rakendamisele

Selleks et saavutada VEPA rakendamise üldeesmärk (mõju lastele) ning ka eelnevalt kirjeldatud alaeesmärgid (mõju õpetajatele ja õpikeskkonnale), on vajalik, et VEPA meetoodika rakendamine ise oleks piisavalt läbimõeldud ja tulemuslik. Selle saavutamiseks oleme püstitanud **kolmanda alaeesmärgi: VEPA meetoodika arendamise ja rakendamise süsteem on stabiilne ja jätkusuutlik, VEPA meetoodika on riiklikult tunnustatud ja toetatud ennetusprogramm, millega arvestatakse ka laste ja noortega töötavate spetsialistide väljaõppe.**

Oodatavaks tulemuseks on, et järjest laieneva VEPA meetoodika arendamiseks ja rakendamise koordineerimiseks on piisavalt inimressurssi (TAI personal) ning VEPA-ga seotud koordineerimise süsteemid on arusaadavad, hästi hallatavad ja tegelikest vajadustest lähtuvad. Samuti et VEPA rakendamiseks on olemas jätkusuutlik rahastusmudel ning meetoodika on olulise ennetustegevusena sisse kirjutatud riiklikusse strateegiasse või arengukavasse. Ühtlasi on VEPA põhimõtete ja tehnikate tutvustus lisatud mitmesse välja- või täiendõppe kavasse laste ja noortega töötavatele spetsialistidele.

VEPA meetoodika rakendatavuse jätkusuutlikkust ja strateegilisust mõõdame läbi järgmiste indikaatorite:

INDIKAATOR	MÕÕTMISE VIIS	ALGTASE (2021)	SIHTTASE (2026)
Koostööpartnerite osakaal, kes peavad VEPA meetoodika rakendamise süsteemi hästi hallatavaks	Partnerite (KOV-id, koolid) rahuloluküsitlus	Puudub	75%
KOV-ide hulk, kes panustavad oma eelarvest VEPA rakendamisse	KOV-ide statistika	11	26
Inimressursi hulk võrdluses tegevuste mahtudega	Tegevusmahtude ja inimressursi statistika	3 TAI töötajat 157 kooli 187 uut õpetajat	Inimressursi ja mahtude suhe püsib sama (arvestades juurde laiendused ja uued tegevused)
Laste ja noortega töötavate spetsialistide õppekavade või koolituste arv, mis sisaldavad VEPA meetoodikat	Õppeasutuste õppe- ja koolituskavad	0	3
Riiklikul tasandil strateegia sisaldab VEPA meetoodika rakendamist	Kinnitatud strateegia	Mainitud üldistes raamdokumentides	Olemas koos VEPA rahastusmudeliga

Alaeesmärgi saavutamiseks oleme ette näinud kuus tegevussuunda:

- 1) VEPA haldamise süsteemide lihtsustamine, sh
 - Haldamise/koordineerimise protsesside kirjelduse koostamine (nn VEPA käsiraamat TAI meeskonnale).
 - Lahenduste suurem automatiseerimine (seotud ka TAI üleste lahendustega).
 - Sõlmitavate lepingute sisu ja töö eest maksmise aluste lihtsustamine.
- 2) Erinevate osaliste rollijaotuste ja rahastamise mudelite täpsem määratlemine ning rakendamine, sh

- Huvipoolte vajaduste ja võimaluste kaardistamine VEPA rakendamisse suuremaks panustamiseks.
 - KOV-idele selge paketi kujundamine panustamiseks (ülesanded, maksumus KOV-ide jaoks jmt).
 - VEPA t koordineeriva meeskonna pädevuse arendamine ja enesearengu toetamine.
 - Rahvusvahelise koostöö arendamine teiste riikide headest kogemustest õppimiseks.
 - VEPA välisrahastusel projektidest väljumise ja riigieelarvelisele rahastamisele ülemineku ettevalmistamine.
 - Huvikaitse selleks, et VEPA meetodika oleks sees riiklikus strateegias koos rahastusmudeliga.
- 3) VEPA arenduste toetamine andmetega ning tegevuste tulemuslikkuse selgitamine, sh
- Koolides kasutatavate hindamisvahendite paketi täiendamine ja kasutamine.
 - Teiste tegevussuundade all määratletud erinevate vajaduste ja võimaluste kaardistuste teostamine.
 - Uute tegevussuundadega kaasneva andmekogumise süsteemi paika panemine.
 - Andmekogumine VEPA strateegia eesmärkide saavutamise mõõtmiseks (tagasisideküsitlused, eel- ja järelküsitlused, jooksev statistika).
- 4) Kommunikatsiooniplaani loomine ja rakendamine teiste alaeasmärkide all toodud arenduste lõikes, sh
- vähem kaetud maakondades VEPA meetodika propageerimine ja liitumise soodustamine, vene õppekeelega koolid, kõrgkoolide kaasamine, lastevanemate teavitamine ja kaasamine jms. Tõendus põhiste ennetusmeetodite (sh VEPA põhimõtete) tutvustamise integreerimine laste ja noortega töötavate spetsialistide välja- ja täiendõppesse, sh
- 5) Ülikoolide ja kõrgkoolidega koostöö arendamine ennetusmeetodikate teema lisamiseks erinevate spetsialistide väljaõppe ja täiendõppe kavadesse.
- 6) VEPA meetodika arendamine lastega töötavate spetsialistide jaoks, sh
- Erinevate spetsialistide töömeetodikatega seotud vajaduste ja võimaluste kaardistamine (tugispetsialistid haridusasutustes, logopeedid, lastekaitsetöötajad jne) hindamiseks, kuidas VEPA meetodika sobib spetsialistide igapäevatöösse.
 - Kui ilmneb vajadus, siis VEPA põhimõtete rakendamise meetodika ja süsteemi väljatöötamine erinevate spetsialistide jaoks.

5.1.3. TEGEVUSTE SEOSSED TÄNASTE NÕRKUSTEGA

Selleks, et veenduda, kas planeeritud strateegilised tegevused aitavad lahendada tänaseid probleeme ja kitsaskohti, oleme koostanud võrdlustabeli. Tabelist on näha, et kõikidele tänastele nõrkustele on strateegias ette nähtud lahendused nende likvideerimiseks. Selle põhjal võib ütelda, et strateegia aitab lahendada tänaseid probleeme.

TABEL 3. VEPA NÕRKUSED KÕRVUTATUNA PLANEERITUD TEGEVUSTEGA

NÕRKUSI ADRESSEERIVAD TEGEVUSSUUNAD	TUVASTATUD METOODIKA NÕRKUSED
Mentorite võrgustiku arendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Mõned õpetajad ei suuda integreerida meetodikat oma senistesse praktikatesse • Õpetajad ei mõista alati tervikpilti: näiteks kardetakse lisanduvat kontrolli
Õpetajate toetamise süsteemi ja jätkutoe süsteemi arendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Elluvijatele liiga vähe jätkukursusi • Mõned õpetajad ei suuda integreerida meetodikat oma senistesse praktikatesse • Õpetajad ei mõista alati tervikpilti: näiteks kardetakse lisanduvat kontrolli

	<ul style="list-style-type: none"> • Liiga vähe tegevusi VEPA koolide ja õpetajate kogukonna liitmiseks ja hoidmiseks
VEPA rakendamise arendamine aineõpetajate jaoks	<ul style="list-style-type: none"> • Koolitusgruppide koosseis ei ole piisavalt läbimõeldud • Mõned õpetajad ei suuda integreerida metoodikat oma senistesse praktikatesse • Koolil puudub tihti laiem nägemus, sest VEPA-t kasutatakse vähestes klassides
Lastevanemate kaasamine VEPA põhimõtete rakendamisse	<ul style="list-style-type: none"> • Ebapiisav laiem teavituse ja kommunikatsioonitegevus, mis eristaks ja rõhutaks VEPA vajalikkust ja tugevusi teiste programmidega võrreldes • Puuduvad materjalid, mida lastevanematele jagada
Koolide piirkondliku VEPA-ga haaratuse ühtlustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Suutmatus vastata nõudlusele (üleriiklik hõlmatus) • Valmisolek rakendamiseks võib koolis olla vaid osaline
Koolidele jätkuva toetuse pakkumise süsteemi arendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Elluviijatele liiga vähe jätkukursusi • Koolil puudub tihti laiem nägemus, sest VEPA-t kasutatakse vähestes klassides • Koolimentorite töötasu ei ole motiveeriv, koolimentorite töötasu ja lisanduvad tööülesanded ei ole tasakaalus • Koolimentorlust ei väärtustata eraldi tööülesandena piisavalt
Vene ja eesti-vene õppekeele koolidele suunatud võimaluste arendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Vene õppekeele koolide vähene kaasatus
VEPA metoodika väljatöötamine lasteaedade jaoks	<ul style="list-style-type: none"> • Suutmatus vastata nõudlusele (üleriiklik hõlmatus)
VEPA haldamise süsteemide lihtsustamine	<ul style="list-style-type: none"> • VEPA laienemisest tulenevad täiendavad töökohustused • VEPA nõuab osapooltelt täiendavat ajaressurssi
Erinevate osaliste rollijaotuste ja rahastamise mudelite täpsem määratlemine ning rakendamine	<ul style="list-style-type: none"> • VEPA laienemisest tulenevad täiendavad töökohustused • VEPA nõuab osapooltelt täiendavat ajaressurssi • Osapoolte vaheliste kokkulepete erinev tõlgendamine • Puudub riiklikul tasandil signaal, mis teadvustaks VEPA vajalikkust • Vähene aktiivsus ja tugi ministeeriumite poolt • Projektipõhine rahastusmudel
VEPA arenduste toetamine andmetega ning tegevuste tulemuslikkuse selgitamine	<ul style="list-style-type: none"> • Ebapiisav laiem teavituse ja kommunikatsioonitegevus, mis eristaks ja rõhutaks VEPA vajalikkust ja tugevusi teiste programmidega võrreldes
Kommunikatsiooniplaani loomine ja rakendamine teiste alaeesmärkide all toodud arenduste lõikes	<ul style="list-style-type: none"> • Vene õppekeele koolide vähene kaasatus • Vähene aktiivsus ja tugi ministeeriumite poolt • Nii VEPA sisene kui väline kommunikatsioon • Senine kommunikatsioon ei ole paljude uute õpetajate kaasamiseks piisavalt motiveeriv
Tõenduspõhiste ennetusmeetodite (sh VEPA põhimõtete) tutvustamise integreerimine laste ja	<ul style="list-style-type: none"> • Ebapiisav laiem teavituse ja kommunikatsioonitegevus, mis eristaks ja

noortega töötavate spetsialistide välja- ja täiendõppesse; VEPA meetodika arendamine lastega töötavate spetsialistide jaoks

rõhutaks VEPA vajalikkust ja tugevusi teiste programmidega võrreldes

- Mõned õpetajad ei suuda integreerida meetodikat oma senistesse praktikatesse
- Koolil puudub tihti laiem nägemus, sest VEPA-t kasutatakse vähestes klassides
- Valmisolek rakendamiseks võib koolis olla vaid osaline
- Vähene selgus sobiva jätkuprogrammi osas

5.1.4. TEGEVUSTE RAKENDAMISE AJA- JA TEGEVUSKAVA

Et tagada VEPA programmi orgaanilist arengut ja jaotada töökoormust, on elluviidavad tegevused jaotatud järgneva 5 aasta peale. Igal strateegia rakendamise aastal on tegevusi, mis on korduva iseloomuga ja mida viiakse ellu igal aastal:

- Mentorite ja koolitajate arendamine ning suhtlusvõrgustiku aktiivsena hoidmine.
- Uute õpetajate koolitused ning õpetajate koostööpäevade ja kovisioonide korraldamine.
- VEPA-ga liitumise propageerimine vähem kaetud maakondades ning jätkutoe pakkumine pikaajaliselt VEPA-t rakendanud koolidele.
- Huvikaitse selleks, et VEPA meetodika oleks sees riiklikus strateegias koos rahastusmudeliga.
- VEPA-t koordineeriva meeskonna enesearengu toetamine ja rahvusvahelise koostöö arendamine.
- Iga-aastane andmekogumine ja hindamistegevused.
- Kommunikatsiooniplaani elluviimine.

Teised suuremad arendustegevused on jaotatud aastate lõikes, andes igale aastale suuremad prioriteetidid:

- 1) 2022. aastal keskendutakse enam süsteemi arendusvajaduste väljaselgitamisele, kommunikatsiooniplaani loomisele, uute mentorite väljaõppele ja mentorite kompetentside mudeli juurutamisele.
- 2) 2023. aastal on rohkem fookuses koolide ja õpetajate jätkutoetuse põhimõtete väljatöötamine ning halduse süsteemide lihtsustamine.
- 3) 2024. aastal on suurema tähelepanu all koolimentorite süsteemiga tegelemine, aineõpetajate kaasamise põhimõtete väljatöötamine ning koostöö ülikoolidega.
- 4) 2025. ja 2026. aastal saavad enam tähelepanu uued sihtgrupid (spetsialistid, lasteaedade mõjuuuring) ning eriti viimastel strateegia aastatel tuleb intensiivselt tegeleda välisrahastusel projektidest väljumise strateegia ettevalmistamisega Täpsem VEPA aja- ja tegevuskava koos kõikide tegevustega on toodud Lisas 6.5.

5.1.5. RAHASTUSMUDEL JA SELLE ALTERNATIIVID

VEPA rakendamise kulu on järgmiseks viieks aastaks tagatud läbi kahe allika:

1. Välistoetuse meetmest „Euroopa Sotsiaalfondi REACT-EU vahendid COVID-19 mõjude leevendamiseks“ järgmiselt:
 - a. 2022. aastal 255 000
 - b. 2023. aastal 60 000
2. Euroopa Liidu struktuurifondide vahenditest 1 320 100 eurot²⁹.

²⁹ 2021–2027 perioodi Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava ja partnerluslepe ei ole küll strateegia koostamise hetkeks kinnitatud, kuid lähtume strateegia eelarve koostamisel Sotsiaalministeeriumi kinnitusest nimetatud vahendite olemasolule ja juhustest, et rakendusperiood võiks olla 4-5 aastat.

Eelarve koostamisel on aluseks võetud senised VEPA rakendamise kulud ning lähtunud kolmest suuremast põhimõttest (vt allpool). Eelarve koostamine näitas, et planeeritud välisvahendid on piisavad, et kirjeldatud tegevusi ellu viia ja VEPA eesmärgid saavutada.

Esimeseks eelarve koostamise põhimõtteks on personali arvu suurendamine. Valdav osa strateegias kirjeldatud tegevusi nõuavad eelkõige inimressurssi ning tulenevalt rakendamise kiirest kasvust on juba praegu TAI töötajatel liiga palju jooksvaid ülesandeid, et keskenduda VEPA meetodilistele arendustele. Oleme personali suurendamisel lähtunud seatud eesmärgist, et töötajate arv jääks suhtarvuna VEPA rakendavate koolide arvuga samale tasemel kui see on täna. 2021. aastal rakendas VEPA 157 kooli ja TAI-s töötas 3 inimest, kelle töö oli seotud VEPA koordineerimisega. Arvestades, et 2026. aastaks võiks VEPA rakendatavate koolide arv olla 220 (45% kõikidest koolidest), peaks TAI-s töötama 4,2 inimest. Järgmised aastad on tegevuste mõttes suunatud eelkõige strateegia sisemise edasiarendamisele ja jätkusuutliku rakendamise väljatöötamisele, mistõttu näeme ette, et **juba 2022. aastal võiks personali arv suurendada viie inimeseni.** Lisaks koolide arvu suurendamisele näeme strateegias ette ka uusi tegevussuundi – lasteaiad, spetsialistid jm, mis tähendab samuti inimressurssi vajadust TAI-s. Eelarves on arvestatud ka palgatõusuga 2022. aastal 10% ning järgnevatel aastatel vastavalt Rahandusministeeriumi koostatud pikaajalises majandusprognoosis³⁰ väljatoodud palgatõusu prognoosile.

Teiseks oluliseks suunaks on alustada VEPA rahastuse välistoetusest väljumisega ning üheks selliseks võimaluseks on kaasata KOVide vahendeid meetodika kulude katmiseks. Kõige mõistlikum kulude liik, millesse KOVid saaks ja võiks panustada, on kooli- ja piirkonnamentorite töötasud. Oleme eelarve koostamisel näinud ette kolm stsenaariumit:

1. KOV rahastuse osakaal mentorite töötasust on 10%. Sellise alternatiivi rakendamisel oleks KOV rahastus 2026.aastaks 11 390 eurot, mis ühe KOV kohta teeb 438 eurot aastas (strateegilise eesmärgina on seatud vähemalt 26 KOV rahaline panus).
2. KOV rahastuse osakaal mentorite töötasust on aastal 2022 10%, ja see tõuseb igal aastal, jõudes 2026. aastaks 50%-ni. Sellise alternatiivi rakendamisel oleks KOV rahastus 2026. aastaks 56 952 eurot, mis ühe KOV kohta teeb 2190 eurot aastas (strateegilise eesmärgina on seatud vähemalt 26 KOV rahaline panus).
3. KOV rahastuse osakaal mentorite töötasust on aastal 2022 20%, ja see tõuseb igal aastal, jõudes 2026. aastaks 100%-ni. Sellise alternatiivi rakendamisel oleks KOV rahastus 2026. aastaks 113 903 eurot, mis ühe KOV kohta teeb 4381 eurot aastas (strateegilise eesmärgina on seatud vähemalt 26 KOV rahaline panus).

Millise KOV rahastusstrateegiaga saab edasi liikuda, sõltub läbirääkimistest omavalitsustega (kui KOV ja koolid nii kokku lepivad, on võimalik ka kooli ja KOV poolne ühisrahastus). Siiski näeme, et isegi kui KOV rahastus jääb 10%-ni mentorite töötasust, siis ühtegi sisulist ja olulist strateegia tegevust seetõttu ellu viimata ei jää, selle arvelt väheneb ilmselt läbiviidavate tegevuste maht (nt koolituste ja koostööseminaride arv). **Siiski on oluline toetuse andmise tingimuste väljatöötamisel arvestada, kuidas oleks välistoetusest rahastatava projekti juures võimalik kaasata täiendavat rahastust kolmandatelt osapooltelt (KOVidelt) nii, et see ei mõjutaks projekti välistoetuse eelarvet.**

Kolmas oluline eelarve koostamise põhimõte oli tagada VEPA teaduspõhisus ka uute sihtgruppide lisandumisega, mistõttu on 2026. aastasse planeeritud täiendavad kulud lasteadeade mõjuhindamise läbiviimiseks.

³⁰ Rahandusministeeriumi pikaajaline prognoos kuni 2070, <[link](#)>

Eelarve	2020	Osakaal eelarvest 2020	2022	2023	2024	2025	2026	2022-2026	Osakaal eelarvest 2026
Eelarve kokku	228 458	100%	263 722	339 639	340 306	340 973	401 640	1 686 282	100%
personalikulu	73 441	32%	132 480	140 429	148 152	156 153	163 960	741 174	41%
metoodika arendus ja elluviimise kulu*	155 017	68%	131 242	199 211	192 154	184 821	237 680	945 107	59%
KOV osakaal	0%	0%	10%	10%	10%	10%	10%	10%	
KOV panus	0%	0%	8 722	9 389	10 056	10 723	11 390	50 282	3%

Eelarve	2020	Osakaal eelarvest 2020	2022	2023	2024	2025	2026	2022-2026	Osakaal eelarvest 2026
Eelarve kokku	228 458	100%	263 722	349 029	360 419	373 143	447 202	1 793 515	100%
personalikulu	73 441	32%	132 480	140 429	148 152	156 153	163 960	741 174	41%
metoodika arendus ja elluviimise kulu*	155 017	68%	131 242	208 600	212 267	216 991	283 241	1 052 341	59%
KOV osakaal	0%	0%	10%	20%	30%	40%	50%	31%	
KOV panus	0%	0%	8 722	18 779	30 169	42 893	56 952	157 515	13%

Eelarve	2020	Osakaal eelarvest 2020	2022	2023	2024	2025	2026	2022-2026	Osakaal eelarvest 2026
Eelarve kokku	228 458	100%	272 445	367 807	390 588	416 036	504 153	1 951 029	100%
personalikulu	73 441	32%	132 480	140 429	148 152	156 153	163 960	741 174	38%
metoodika arendus ja elluviimise kulu*	155 017	68%	131 242	227 378	242 435	259 884	340 193	1 201 133	62%
KOV osakaal	0%	0%	20%	40%	60%	80%	100%	63%	
KOV panus	0%	0%	17 445	37 557	60 338	85 786	113 903	315 029	23%

* metoodika arendus ja elluviimise kulu sisaldab endas muuhulgas mentorite palgakulu, koolituste läbiviimise kulu, materjalide väljatöötamise kulu, küsitluste ja (mõju)hindamiste läbiviimise kulu

6. LISAD

6.1. ÜLEVAADE LÄBITÖÖTATUD DOKUMENTIDEST

TULEMUSED:

- Käitumisoskuste mängu piloteerimise tulemused Eestis (2015)
- VEPA Käitumisoskuste Mängu tulemused 2014/2015; 2015/2016; 2017/2018; 2018/2019
- VEPA 2016/2017 õa küsitluste tulemused
- Mentorite ja õpetajate tagasiside VEPA aastale 2019/2020
- VEPA andmekogumine aastate kaupa

NÕUDED:

- Siseministeeriumi käskkiri 18.09.2015 nr 1-3/170 "Toetuse andmise tingimused riskikäitumise ennetamiseks, riskis olevate perede toetamiseks ning turvalise elukeskkonna arendamiseks"

MEETOD:

- Ennetusprogrammide ja VEPA meetodika kasutamine vene õppekeelega koolides (2019)
- Streimann, K., Selart, A. & Trummal, A. Effectiveness of a Universal, Classroom-Based Preventive Intervention (PAX GBG) in Estonia: a Cluster-Randomized Controlled Trial. *Prev Sci* 21, 234–244 (2020).

RAKENDAMINE :

- VEPA Käitumisoskuste Mängu vahehindamine. Lõpparuanne (2017)
- VEPA meetodika rakendamine Eestis. Õpetajate tagasiside 2016/2017 (2017)
- Euroopa Sotsiaalfondist rahastatava meetme "Noorte tööhõivevalmiduse toetamine ning vaesuse mõju vähendamine noorsootöö teenuste kättesaadavuse kaudu" eesmärgipärasuse ja tulemuslikkuse vahehindamine. Lõpparuanne (2019)
- TAT-i „Toetuse andmise tingimused riskikäitumise ennetamiseks, riskis olevate perede toetamiseks ning turvalise elukeskkonna arendamiseks“ tegevuse "2.1 Käitumisoskuste Mängu arendamine ja laiendamine õpilaste koolis toimetuleku parandamiseks ja riskikäitumise ennetamiseks" Seirearuanne (2020)
- Trummal, A. VEPA Käitumisoskuste Mängu rakendamine Eestis aastatel 2014–2020 (2020)

6.2. INTERVJUEERITUD OSAPOOLED

TABEL 4. INTERVJUEERITUD OSAPOOLED

ROLL	OSAPOOL/ORGANISATSIION	INTERVJUEERITUTE HULK
Koordinaator	TAI	3
Koostööpartner	Tartu Ülikool	1
	Tallinna Ülikool	1
	Sotsiaalministeerium	1
	Siseministeerium	1
	Haridus- ja Teadusministeerium	1
	Sotsiaalkindlustusamet	1
	Kohalikud omavalitsused	3
Elluviija	Õpetajad (eesti õppekeelega)	1
	Õpetajad (vene õppekeelega)	3
	Mentorid	3

	Koolitajad	4
	Koolid	3
KOKKU		26

6.3. GRUPIINTERVJUU BAASKÜSIMUSTE NÄIDIS (RIIGITASAND)

1. Eestis ja ka mujal maailmas on välja töötatud palju programme, mis adresseerivad laste käitumist või aitavad ennetada ning vältida kollektiivis tekkivaid probleeme (vaimse tervise küsimused, kiusamine jms).
 - a. Mis on Teie hinnangul selliste programmide peamised väärtused?
 - b. Miks selliseid programme vaja on?
 - c. Kas nendest on kasu?
 - d. Mis on olulised tegurid, mis aitavad seda kasu saavutada?
 - e. Mis on Teie hinnangul peamised takistused? Ohud?

2. Milline on ministeeriumite roll selliste programmide maaletoomisel, juurutamisel, rakendamisel?
 - a. Kas täna on Teil mingit rolli?
 - b. Milline see roll ideaalis olema peaks?
 - c. Mis aitaks seda ideaali saavutada? Mis on selle ideaali saavutamist täna takistanud?
 - d. Kust peaks tulema initsiatiiv selliste programmide rakendamiseks - kas lastega seotud huvigruppidele või ministeeriumite riigi või vastavate teadusasutuste (antud juhul TAI) poolt?

3. Kuidas Teie hinnangul tuleks käitumisprogramme Eestis juurutada?
 - a. Millistest etappidest peaks ühe programmi kasutuselevõtt koosnema?
 - b. Millised erinevad osapooled peaksid kaasatud olema ja mis peaks olema nende roll?
 - i. Riigi tasand
 - ii. Ülikoolid
 - iii. Kohalikud omavalitsused
 - iv. Koolid/lasteaiad
 - v. Lapsevanemad
 - vi. Huvigrupid (nt valdkondlikud MTÜd, SA-d jne)
 - c. Mis Te arvate sihtgruppide lisamisest ühele programmile (programmi eskaleerimine)?
 - i. Kuidas see protsess peaks käima?
 - ii. Millega tuleb arvestada?
 - iii. Kuidas peaks sihtrühmade valik toimuma?
 - iv. Kas ja kui siis milliseid muudatusi võib see tähendada programmi ülesehituses?
 - d. Kas olete kursis mõne teise riigi praktikaga, kus selliseid programme on kasutusele võetud? Kuidas seal on see protsess toimunud? Mis on õnnestunud ja mis ebaõnnestunud?

4. VEPA-st. Kas te olete sellest kuulnud? Milline on Teie kokkupuude? (kui ei ole, siis lühike tutvustus intervjuueerija poolt).
5. Kuidas tagada, et programmi rakendamine on jätkusuutlik? Mis on siin edutegurid ja olulised faktorid, mida silmas pidada?
6. Oleme hetkel koostamas VEPA strateegiat? Kuidas see sobitub riigi strateegilistesse dokumentidesse? Millist rolli see strateegia Teie jaoks poliitikakujundamises mängib?

6.4. PROGRAMMI TUGEVUSED JA NÕRKUSED (SWOT)

TABEL 5. VEPA PROGRAMMI TUGEVUSED JA NÕRKUSED INTERVJUEERITUD OSAPOOLTE HINNANGUL

<p>TUGEVUSED:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● PROGRAMM <ul style="list-style-type: none"> ● Väljatöötatud kvaliteedijuhtimise ja -kontrolli süsteem ● Korralduslik läbipaistvus ● Toimiv mentorsüsteem ja toetuste pakett ● Osalemine on tasuta ● Rakenduslik lihtsus: koolide jaoks tervikpakett ● VEPA kiire kasv ja tänane ulatus – maine ● Jätkusuutlikkus (mentorid; koostöö koolidega)- võimalus koolides laiendada* ● Toimiv mentorsüsteem ja toetuste pakett, hästi tööle rakendunud tugistruktuur, mentorid, kovisioonid (mh annab õpetajatele arenguvõimaluse)*³¹ ● RAKENDAMINE <ul style="list-style-type: none"> ● Tunnustamisüritused ● Positiivse tagasiside jagamine teistele elluvijate poolt ● Osapooled tunnetavad koordinaatorite tuge ja pädevust ● Järjepidev metoodika kasutamine: elluvijad näevad kasutamisel positiivset mõju ● Universaalsus: kooliseseselt võimalus kõigil areneda ● Elluvijate suur huvi kasutuselevõtmiseks ● Säätstab õpetajate aega ja tervist ● METOODIKA <ul style="list-style-type: none"> ● Käivitab üheaegselt nii õpiprotsessi, grupiprotsessi kui ka isikliku arengu protsessi ● Fookuses on positiivsus ja tunnustamine ● Meeldib lastele: mängulisus, äratuntavad sümbolid ● Võimaldab harjutada lapsi kujundava hindamise põhimõtetega: õpetab tunnustusega toimetulekut ● Annab koolidele võimaluse organisatsioonikultuuri arenguks ● Meetodi tõenduspõhisus- tõenduspõhisus näitab, et oleks vaja laiendada* 	<p>VÕIMALUSED:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● SIHTGRUPID <ul style="list-style-type: none"> ● Ühiskonna suurenev teadlikkus laste vaimse tervise olulisusest ● Metoodika põhimõtete kattuvus üleriigiliste arengukavade eesmärkidega ● Lapsevanemate valmisolek suurendada oma teadlikkust erinevatest võimalustest lapse toimetuleku parandamiseks ja probleemide ennetamiseks ● OSAPOOLED <ul style="list-style-type: none"> ● VEPA metoodika võimalik integreerimine õpetajakoolitustesse: probleemide lahendamise oskusteave ● Omavalitsuste suurenev huvi mentorsüsteemi finantseerimiseks ● VEPA õpetajate olemasolu koolis motiveerida kooliseseselt neid, kes veel metoodikat ei kasuta. ● Ülikoolidega koostööst tulenevad võimalused uuringuteks ● Ülikoolide huvi tasemel valmisolek VEPA metoodika integreerimiseks õpetajakoolitustesse (probleemide lahendamise oskusteabe andmine*) ● „Perifeeria miinused kaovad“ veebiülesus annab sõltumatus asukohast – tekitab teatud (kaugematel) osapooltel suurem motivatsioon* ● PROGRAMM <ul style="list-style-type: none"> ● Praegune VEPA kättesaadavus (annab võimaluse ainult neile, kes on tõeliselt huvitatud). VEPA maine tekitab soovi sinna kuuluda ● Väga head suhted Paxis Instituudiga, kellel on uued uuringud tulemas – meetodi ajakohasuse tagamine, sisend kommunikatsiooni ja teadlikkuse tõstmisesse ● ÜLDINE <ul style="list-style-type: none"> ● Laiemate probleemideringi lahendamise sidumine VEPA-ga ● Eesti ühiskonna väiksus, üldine digilembus ja –võimekus annavad paindlikkuse olukorrale vastavalt kiiresti ümber orienteeruda*
<p>NÕRKUSED:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● PROGRAMM <ul style="list-style-type: none"> ● Piirkonnamentorite töötasu ei ole motiveeriv, koolimentorite töötasu ja lisanduvad tööülesanded ei ole tasakaalus ● Vene õppekeelega koolide vähene kaasatus ● Vähene selgus sobiva jätkuprogrammi osas 	<p>OHUD:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● SIHTGRUPID <ul style="list-style-type: none"> ● Programmide suur hulk ja kooli juhtkonna vähene teadlikkus nende sees orienteeruda ● Kuulumine kiusamisvastaste programmide nimekirja määratleb VEPA-t liiga kitsalt ja raskendab piiratud ressursside juures rahastuse taotlemist

³¹ Tärniga (*) märgistatud toodi välja visiooniseminaril.

- Koolitusgruppide koosseis ei ole piisavalt läbimõeldud
- Vähene aktiivsus ja tugi ministeeriumite poolt
- Nii VEPA sisene kui väline kommunikatsioon: ei ole vastavaid ressursse*
- JÄTKUSUUTLIKKUS
 - Puudub riiklikul tasandil signaal, mis teadvustaks VEPA vajalikkust
 - Projektipõhine rahastusmudel
 - Suutmatus vastata nõudlusele
 - VEPA laienemisest tulenevad täiendavad töökohustused
 - Koordineeriva personali ebapiisavus
 - Liiga vähe tegevusi kogukonna liitmiseks ja hoidmiseks*
- RAKENDAMINE
 - VEPA nõuab osapooltelt täiendavat ajaressurssi
 - Õpetajad ei mõista alati tervikpilti: näiteks kardetakse lisanduvat kontrolli
 - Osapoolte vaheliste kokkulepete erinev tõlgendamine
 - Senine kommunikatsioon ei ole paljude uute õpetajate kaasamiseks piisavalt motiveeriv
 - **Õpetajate** ülekoormuse tõttu esimesel aastal keeruline rakendada (ei pruugi kõigile sobida)
 - mõned õpetajad ei suuda integreerida metoodikat oma senistesse praktikatesse
 - **Koolil** puudub tihti laiem nägemus, sest VEPA-t kasutatakse vähestes klassides
 - Valmisolek rakendamiseks võib koolis olla vaid osaline
 - Elluvijatele liiga vähe jätkukursusi*
- METOODIKA
 - Metoodikat ei ole suudetud kohalikku kultuuri arvesse võttes täielikult kohandada

- Otsustajate vähene arusaam tõendus põhisusest ja selle olulisusest
- Piiratud rahastus teeb VEPA kättesaadavaks ainult KOV-idele, kes suudavad iseseisvalt rahastada koolimentoreid
- Kiirenev elutempo: VEPA metoodikaga tegelemiseks ei ole piisavalt aega
- Ebakvaliteetne omaalgatuslik rakendamine ilma koolitust läbimata ja mentori toeta (mainekahju).
- Ühiskonnas toimuvate protsesside kiirus ja olemus ei lubagi väga pikka ette planeerimist
- Andmekaitse ja näidistunnid (salvestusi ei saa teha, et kasutada neid materjale õppimiseks)*
- Suhtumine – „mentor kui kontrollija“
- PROGRAMM
 - Koordinaatori reformimine Käitumisoskuste Mängule ebasoodsas suunas
 - Poliitilise toe kadumine
 - Järjekorras oodates võib õpetajatel kaduda huvi VEPA metoodika vastu
 - Ühiskonnas lahendamist vajavate probleemide hulk suureneb ajas ja suurendab konkureerimist ressursidele*
 - Ennetus ei ole piisavalt prioriteetne ja otsustajate teadlikkus veel sellel tasemel, et toetada ekspansiivset laienemist*
 - Poliitilise vastutuse jaotumise ühekülgus – HTM peab olema kaasatud, põhivastutusele lisaks kaasatud ka teised seonduvad otsustajad*
- RAKENDAMINE
 - Koroonaast tulenev osapoolte isoleeritus - tunnivaatlused, veebikoolituste võimalik ebatõhusus, ei teki kogukonnatunnet, õpetajad ei saa harjutada reaalsuses, vähendamise motivatsiooni ja julgust, õpetajate väsimus ekraanist, üldine ülekoormus, kõrgemad ootused koolitajale – rohkem ettevalmistust, metoodika kohandamine (nt suupilli kasutamine viiruste ajal maski kandes)
 - Metoodika vale või ebapiisav rakendamine: ennustamatud väljundnäitajad
 - Ressursipuuduse tõttu vähenev tähelepanu ja tugi elluvijatele
 - VEPA metoodika rakendamiseks kooli poolt õpetajate liigne surveamine arvestamata samas piisavalt õpetajate huvi ja osalemisvalmidusega.
 - Õpetajate vähene arusaam ennetuspõhimõtetest (suhtumine, et VEPA on ainult distsiplinaartööriist)
- METOODIKA
 - Väliskeskonnale peab näitama tulemusi, samas “mammutite“ kokku lugemine on keerukas

6.5. VEPA STRATEEGIA AJA- JA TEGEVUSKAVA 2022-2026

TEGEVUS	2022	2023	2024	2025	2026
MÕJU ÕPETAJATELE					
Mentorite võrgustiku arendamine, sh					
Mentorite ja koolitajate suhtlusvõrgustiku aktiivsena hoidmine.					
Mentorite kompetentside ja kasvamise mudeli täpsustamine ja juurutamine.					
Koolitajate kompetentside ja kasvamise mudeli väljatöötamine ja juurutamine.					
Mentoritele eneserefleksiooni ja -täiendamise võimaluste pakkumine (kovisioonid, supervisioonid, täiendkoolitused), alates 2023 kaasates enam koolitajate võrgustikku.					
Uute piirkonnamentorite väljaõppe teostamine ja tööga alustamise toetamine.					
Õpetajate jätkutoe süsteemi arendamine, sh					
Põhimõtete väljatöötamine, kui pikalt ja millist toetust õpetajatele VEPA-ga jätkamiseks pakkuda.					
Õpetajate koostööpäevade ja kovisioonide korraldamine suurenenud mahus, alates 2024 kaasates koolitajate võrgustikku ning koolituste korraldamine ka regionaalsel tasandil ja kaasates kooli laiendatud personali ja lapsevanemaid.					
Uute õpetajate koolitamine ja nõustamine, VEPA materjalide ja koolituste uuendamine VEPA rakendamiseks distantsõppel.					
Uute õpetajate koolitamine ja nõustamine, VEPA materjalide ja koolituste uuendamine VEPA rakendamiseks HEV-lastega (spetsialistide vajadusi arvestades).					
VEPA rakendamise arendamine aineõpetajate jaoks, sh					
Aineõpetajate seniste kogemuste kaardistamine ning soovitude väljatöötamine erinevatele aineõpetajatele.					
Koolides klassijuhatajate vs aineõpetajate kaasamise põhimõtete väljatöötamine.					
Mentori toetuse süsteemi arendamine aineõpetajate puhul.					
Lastevanemate kaasamine VEPA põhimõtete rakendamisse, sh					

Lastevanemate teavitamise ja kaasamise viiside väljatöötamine ning rakendamine (sh lapsevanema ranitsa projekti sisendi andmine).					
Lastevanemate kaasamine väljatöötatud viisidel.					
MÕJU ÕPIKESKKONNALE					
Koolide piirkondliku VEPA-ga haaratuse ühtlustamine, sh					
Mentorite juurde koolitamine VEPA-ga vähem kaetud piirkondades.					
Vähem kaetud maakondades VEPA metoodika propageerimine ja liitumise soodustamine.					
Koolidele jätkuva toetuse pakkumise süsteemi arendamine, sh					
Mentorite külastuste teostamine pikaajseks VEPA-t rakendavatesse koolidesse.					
Koolide ja koolide juhtkonna ning õpetajate vajaduse väljaselgitamine, sh jätkutegevuste vajadused.					
Koolimentorite hulga suurendamine ja nende toetamine (mentorite leidmine, väljaõpe, juhtkonna poolt koolimentorluse toetamise soodustamine).					
VEPA materjalide uuenduste pakkumine pikaajseks jätkavatele õpetajatele.					
Vene ja eesti-vene õppekeelega koolidele suunatud võimaluste arendamine, sh					
Venekeelsete koolide, koolide juhtkonna ning õpetajate vajaduse väljaselgitamine, sh jätkutegevuste vajadused					
VEPA rakendamise kvaliteedi ühtlustamine vene ja eesti-vene õppekeelega koolides.					
Vene ja vene-eesti õppekeelega koolide õpetajate suurem kaasamine jätkutegevustesse peale 1. aastat.					
VEPA metoodika väljatöötamine lasteaedade jaoks, sh					
Metoodika kasutamise katsetamine mentorite ja lasteaedadega koostöös					
Lasteaedades hindamismudeli väljatöötamine ja testimise läbiviimine koos hindamisega.					
VEPA materjalide ja koolituskava lõplik väljatöötamine lasteaedadele.					
Mõju-uuringu ettevalmistus lasteaedades.					
Kui testimine näitab positiivseid tulemusi, siis lasteaedades rakendamine koos mõju-uuringuga.					

MÕJU JÄTKUSUUTLIKULE STRATEEGIA RAKENDAMISELE					
VEPA haldamise süsteemide lihtsustamine, sh					
Haldamise/koordineerimise protsesside kirjelduse koostamine (nn VEPA käsiraamat TAI meeskonnale).					
Lahenduste suurem automatiseerimine (seotud ka TAI üleste lahendustega).					
Sõlmitavate lepingute sisu ja töö eest maksmise aluste lihtsustamine.					
Erinevate osaliste rollijaotuste ja rahastamise mudelite täpsem määratlemine ning rakendamine, sh					
Huvikaitse selleks, et VEPA metoodika oleks sees riiklikus strateegias koos rahastusmudeliga.					
VEPA välisrahastusel projektidest väljumise ja riigieelarvelisele rahastamisele ülemineku ettevalmistamine.					
Huvipoolte vajaduste ja võimaluste kaardistamine VEPA rakendamisse suuremaks panustamiseks.					
KOV-idele selge paketi kujundamine panustamiseks (ülesanded, maksumus KOV-ide jaoks jmt).					
VEPAT koordineeriva meeskonna pädevuse arendamine ja enesearengu toetamine.					
Rahvusvahelise koostöö arendamine teiste riikide headest kogemustest õppimiseks.					
VEPA metoodika arendamine lastega töötavate spetsialistide jaoks, sh					
Erinevate spetsialistide töömetoodikatega seotud vajaduste ja võimaluste kaardistamine (tugispetsialistid haridusasutustes, logopeedid, lastekaitsetöötajad jne) hindamiseks, kuidas VEPA metoodika sobib spetsialistide igapäevatöösse.					
Kui ilmneb vajadus, siis VEPA põhimõtete rakendamise metoodika ja süsteemi väljatöötamine erinevate spetsialistide jaoks.					
Tõenduspõhiste ennetusmeetodite (sh VEPA põhimõtete) tutvustamise integreerimine laste ja noortega töötavate spetsialistide välja- ja täiendõppesse, sh					
Ülikoolide ja kõrgkoolidega koostöö arendamine ennetusmetoodikate teema lisamiseks erinevate spetsialistide väljaõppe ja täiendõppe kavadesse.					
VEPA arenduste toetamine andmetega ning tegevuste tulemuslikkuse selgitamine, sh					
Koolides kasutatavate hindamisvahendite paketi täiendamine.					
Iga-aastane andmekogumine koolides.					

Teiste tegevussuundade all määratletud erinevate vajaduste ja võimaluste kaardistuste teostamine.					
Uute tegevussuundadega kaasneva andmekogumise süsteemi paika panemine.					
Andmekogumine VEPA strateegia eesmärkide saavutamise mõõtmiseks (tagasisideküsitlused, eel- ja järelküsitlused, jooksev statistika).					
Kommunikatsiooniplaani loomine ja rakendamine teiste tegevussuundade all toodud arenduste lõikes, sh					
Vähem kaetud maakondades VEPA meetodika propageerimine ja liitumise soodustamine, vene õppekeelega koolid, kõrgkoolide kaasamine, lastevanemate teavitamine ja kaasamine jms.					